

Anna Strobin

Keramik aus der Siedlung der Oksywie- und Wielbark-Kultur in Lipianki, Kr. Kwidzyn, Woiwodschaft Pommern

Ceramika z osady kultury oksywskiej i wielbarskiej w Lipiankach, pow. Kwidzyn, woj. pomorskie

Zusammenfassung

Die Fundstelle 3 in Lipianki liegt im Tal der unteren Weichsel in der Nähe von Kwidzyn. Während der großflächigen Rettungsgrabung im Jahr 2010 wurden insgesamt 1127 Gräber und Siedlungsbefunde von der jüngeren vorrömischen Eisenzeit bis zur Völkerwanderungszeit registriert. Die Untersuchung der zahlreichen Gefäßscherben zeigt eindeutig, dass die Siedlung in der Stufe A₂ der jüngeren vorrömischen Eisenzeit entstand. Bemerkenswert ist die Anwesenheit von keramischen Formen, die in der Przeworsk-Kultur beheimatet sind, was auf enge Verbindungen des Unterweichselgebietes zu dieser benachbarten Kulturzone verweist. Festzustellen ist dabei die Fortsetzung der 'Oksywie'-Stilistik bei der Keramik, die in die Übergangszeit zwischen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit (A₃/B₁) datiert sowie bei einigen Gefäßen der Wielbark-Kultur.

Keywords: Pommern; Siedlung; Oksywie-Kultur; jüngere vorrömische Eisenzeit; frühe Römische Kaiserzeit.

Podsumowanie

Stanowisko nr 3 w Lipiankach położone jest w Dolinie Dolnej Wisły, w mikroregionie kwidzyńskim. W trakcie szeroko-płaszczyznowych ratowniczych prac archeologicznych prowadzonych w 2010 r. zarejestrowano 1127 obiektów osadniczych i sepulkralnych, datowanych od młodszego okresu przedrzymskiego po wędrówki ludów. Początki osady w Lipiankach należy umieścić na podstawie analizy ceramiki w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Uwagę zwraca obecność form naczyń powszechnie łączonych z warsztatem kultury przeworskiej, co wskazuje na wyraźne związki terenów Dolnego Połwieśla i sąsiedniej kultury. Ceramika z obiektów datowanych na fazę przejściową (A₃/B₁) wskazuje na kontynuację stylistyki 'oksywskiej'; przeżywanie się tej tradycji widoczne jest także na niektórych naczyniach z okresu rzymskiego (kultura wielbarska).

Keywords: Pomorze; osada; kultura oksywska; młodszy okres przedrzymski; wczesny okres rzymski.

Die Fundstelle 3 in Lipianki, Kr. Kwidzyn, liegt im Tal der Unteren Weichsel in der Nähe von Kwidzyn¹ auf einer inselartigen Geländeerhebung im Bereich einer Haffterasse. Die Siedlung ist etwa 1 km östlich vom rechten Weichselufer und etwa 4 km westlich vom linken Ufer der Liwa entfernt. Es handelt sich um zwei große Flüsse, die in der Nähe von Kwidzyn parallel zueinander nach Norden fließen.²

Die durch einen Straßenbau veranlassten Rettungsgrabungen an der Fundstelle wurden von August bis Mitte Dezember 2010 unter der Leitung von Adam Ostasz und Zdzisława Ratajczyk vom Archäologischen Museum in Gdańsk durchgeführt. Auf der untersuchten Fläche von 259 a wurden 1127 Gräber und Siedlungsbefunde von der jüngeren vorrömischen Eisen- bis zur Völkerwanderungszeit sowie punktuelle Nachweise für mittelalterliche und neuzeitliche Besiedlung dokumentiert.

1 Keramik aus der jüngeren vorrömischen Eisenzeit

In 52 Befunden wurden 2454 Keramikfragmente der Oksywie-Kultur aus der jüngeren vorrömischen Eisenzeit entdeckt. Weitere 26 Befunde bargen 1996 Fragmente aus der Übergangsstufe zwischen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit zur Römischen Kaiserzeit und aus der Römischen Kaiserzeit. Das keramische Material war stark zerscherbt, dennoch war es nach der Rekonstruktion möglich, über ein Dutzend Gefäßtypen zu bestimmen.

Die Töpfe mit abgerundetem, gerautem Bauch des Typs I.E³ stammen aus einer Grube (Ob. 920: Taf. 1. 3) und aus dem Hausbefund 938 (Taf. 2. 3). Auf den Gräberfeldern der Oksywie-Kultur sind solche Formen (meist aber mit glatten bzw. geglätteten Oberflächen) häufig anzutreffen, vorwiegend als Urnen in Inventaren aus den Stufen A₂ und A₃.⁴ Geraute Oberflächen gehören dagegen zu typischen Merkmalen der Töpfe, die aus den Grabkomplexen der Wielbark-Kultur stammen und der Gruppe I nach R. Wołągiewicz zugerechnet werden.⁵ Ein Indiz für eine längere Gebrauchszeit des

Stanowisko 3 w Lipiankach, pow. Kwidzyn, położone jest w Dolinie Dolnej Wisły, w mikroregionie kwidzyńskim.¹ Obiekt znajduje się na wyspowym wyniesieniu w obrębie terasy zalewowej doliny, która otacza go od zachodu, południa, wschodu i północy. Szczyt wyniesienia, na którym rozpościera się stanowisko archeologiczne, oddalony jest około 1 km na wschód od prawego brzegu Wisły i około 4 km na zachód od lewego brzegu rzeki Liwy; są to dwie główne rzeki płynące pod Kwidzynem równolegle na północ.²

Ratownicze prace archeologiczne na stanowisku prowadzone były od sierpnia do połowy grudnia 2010 roku. Do badań przeznaczono teren bezpośrednio zagrożony budową drogi. Pracami kierował mgr Adam Ostasz oraz Zdzisława Ratajczyk z Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Łącznie przebadano 259 arów i zarejestrowano 1127 obiektów osadniczych i sepulkralnych, datowanych od młodszego okresu przedrzymskiego po okres wędrówek ludów, oraz niewielką ilość materiałów datowanych na wczesne i późne średniowiecze i okres nowożytny.

1 Ceramika z młodszego okresu przedrzymskiego

W 52 obiektach osadowych znaleziono 2454 fragmenty ceramiki kultury oksywiejskiej z młodszego okresu przedrzymskiego, w kolejnych 26 obiektach odkryto 1996 fragmentów naczyń o chronologii określonej na fazę przejściową między młodszym okresem przedrzymskim a okresem rzymskim, a także na okres rzymski. Materiał ceramiczny charakteryzował się silnym rozdrobnieniem, przy czym po rekonstrukcji możliwe było określenie kilkunastu typów naczyń.

Garnki o baniastym, chropowaconym brzuścu typu I.E³ pochodzą z jamy (ob. 920; tabl. 1. 3) i z obiektu mieszkalnego 938 (tabl. 2. 3). Na cmentarzyskach kultury oksywiejskiej analogiczne formy, z reguły jednak o powierzchniach gładkich lub wyświecanych, spotykane są licznie (zazwyczaj jako popielnice) w zespołach z faz A₂ i A₃.⁴ Chropowacenie brzuśców jest cechą typową dla garnków odkrywanych na nekropolach kultury wielbarkowej.

1 Kondracki 2009, 88–89, Abb. 16.

2 Wośowski 2004, 38.

3 Typologiczne Gliederung der Keramik der Oksywie-Kultur: Strobina 2011.

4 Strobina 2011, 22, 62, Liste 5, Karte 3.

5 Klassifikation der Keramik der Wielbark-Kultur: Wołągiewicz 1993.

1 Kondracki 2009, 88–89, ryc. 16.

2 Wośowski 2004, 38.

3 Klasyfikacja ceramiki kultury oksywiejskiej – Strobina 2011.

4 Strobina 2011, 22, 62, lista 5, mapa 3.

Typs I.E liefern einige Befunde aus der Übergangsstufe A₃–B₁.

Zu den großen Formen wurde auch ein dreigliedriges Gefäß mit umgekehrt birnenförmigem Profil und zylindrischem, kurzem Hals gerechnet, das aus einer Wirtschaftsgrube (Ob. 363) stammt (Taf. 3. 1). Derartige Exemplare sind in der Klassifikation der Keramik der Oksywie-Kultur als Töpfe vom Typ II.D–1 bezeichnet. Ihre Verbreitung weist einen klaren Schwerpunkt am rechten Ufer der Weichsel auf; mehrfach wurden sie auf dem Gräberfeld in Podwiesk, Kr. Chełmno⁶ belegt, zwei weitere Exemplare tauchen im naheliegenden Bystrzec (ehem. Weißhof) auf.⁷ In Grabinventaren der Oksywie-Kultur werden sie in die Stufe A₂ und in den Anfang der Stufe A₃ datiert. Zweifelsfrei bestehen morphologische Ähnlichkeiten mit den in der Przeworsk-Kultur üblichen, umgekehrt birnenförmigen Krügen mit stark ausladenden Rändern.⁸

Zur Gruppe der vasenförmigen Gefäße, vermutlich vom Typ V.B (mit abgerundetem Bauch), gehört ein streifenverziertes Stück aus dem Befund 375 (Taf. 4. 5). Es war vergesellschaftet mit einem Glättstein und einem Knochenglätter aus der Rippe eines Säugetieres (eines Pferdes?; Taf. 4. 6–7).⁹ Die Datierung solcher Formen umfasst die Zeit seit dem Beginn der jüngeren vorrömischen Eisenzeit bis zur Stufe A₃; ein Schwerpunkt deutet sich am Ende der Stufe A₁ und in der Stufe A₂ an. Die Verbreitung umfasste vor allem das Unterweichselgebiet, punktuelle Nachweise sind auch in Mittelpommern zu registrieren.¹⁰

Becher treten in der Siedlung in Lipianki zahlreich auf. Den Typ VI.B (Taf. 5. 1) mit abgerundetem Bauch und leicht abgesetztem Boden entdeckte man in einem sekundär vermischtem Inventar (Ob. 40), das aus einer Bronzefibel A.60,¹¹ einem Messer, einem Eisenhaken und zwei Glasperlen (vom Typ 40 und mutmaßlich vom Typ 349 nach Tempelmann-Maczyńska)¹² bestand (Taf. 5. 2–6). Zwei weitere (weitmündige) Becher vom

skiej i zaliczonych do grupy I wg R. Wołągiewicz.⁵ Na możliwość dłuższego używania typu I.E wskazują obiekty o chronologii przypadającej na fazę przejściową A₃–B₁.

Również do dużych form zaliczono trójczłonowe naczynie o brzuścu odwrotnie gruszkowatym i cylindrycznej, krótkiej szyjce, pochodzące z jamy gospodarczej (ob. 363; tabl. 3. 1). Analogiczne egzemplarze określone są w klasyfikacji ceramiki kultury oksywskiej jako garnki typu II.D–1. Ich rozprzestrzenienie związane jest przede wszystkim z prawobrzeżną Wisłą. Większą serię takich form odnotowano na cmentarzysku w Podwiesku, pow. Chełmno,⁶ a kolejne dwa egzemplarze w nieopodal położonym Bystrzcu, pow. Kwidzyn (d. Weißhof, Kr. Marienwerder).⁷ W materiale sepulkralnym kultury oksywskiej datowane są na fazę A₂ i początek fazy A₃. Bez wątpienia kształt tych naczyń wskazuje na podobieństwo do powszechnych w kulturze przeworskiej dzbanów odwrotnie gruszkowatych, nawiązuje do nich także silnie wychylony na zewnątrz wylew o facetowanej krawędzi.⁸

Do naczyń wazowatych, najpewniej typu V.B o zaokrąglonym brzuścu, zaliczono egzemplarz zdobiony pasmem rytego ornamentu, odkryty w obiekcie mieszkalnym 375 (tabl. 4. 5) wraz z gładzikiem kamiennym i kościanym, wykonanym z żeber ssaka, być może konia (tabl. 4. 6–7).⁹ Datowanie tej formy jest szerokie i obejmuje czas od początków młodszego okresu przedrzymskiego aż po fazę A₃, choć najliczniej występuje ona u schyłku fazy A₁ i w fazie A₂. Rozprzestrzenienie opisywanych naczyń obejmuje głównie rejon dolnej Wisły, pojedyncze znaleziska znane są także z Pomorza Środkowego.¹⁰

Na osadzie w Lipiankach liczniej reprezentowane są kubki. Typ VI.B (tabl. 5. 1), o zaokrąglonym brzuścu i delikatnie wydzielonym dnie, odkryto w skupisku zabytków o niespójnej chronologii (ob. 40), pochodzącym ze zniszczonych zespołów. Poza ceramiką znalazły się tutaj: zapinka brązowa typu A.60,¹¹ nóż i haczyk z żelaza,

⁶ Vgl. Bokinić 2005.

⁷ Vgl. Heym 1961; Żórawska 2003.

⁸ Dąbrowska 1988, 28, 30, Taf. I 1; II 22; Strobin 2011, 25, 76, Liste 9a, Karte 4.

⁹ Die Auswertung der Tierknochen aus der Fundstelle in Lipianki: PD Dr. D. Makowiecki (Institut für Archäologie der Mikołaj-Kopernik-Universität Toruń).

¹⁰ Strobin 2011, 30–31, 62, Liste 22, Karte 7.

¹¹ Almgren 1923.

¹² Tempelmann-Maczyńska 1985, 18, 22, 29–31, 57–58, Taf. 1. 40; 10. 349; 25, 53.

⁵ Klasyfikacja ceramiki kultury wielbarkskiej – Wołągiewicz 1993.

⁶ Por. Bokinić 2005.

⁷ Por. Heym 1961; Żórawska 2003.

⁸ Dąbrowska 1988, 28, 30, tabl. I 1; II 22; Strobin 2011, 25, 76, lista 9a, mapa 4.

⁹ Analizę zwierzęcego materiału kostnego dla stanowiska w Lipiankach wykonał dr hab. Daniel Makowiecki (Instytut Archeologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu).

¹⁰ Strobin 2011, 30–31, 62, lista 22, mapa 7.

¹¹ Almgren 1923.

besprochenem Typ entdeckte man in einer Wirtschaftsgrube (Ob. 737; Taf. 6. 3) und in einem Hausbefund (Ob. 1007; Taf. 7. 4). Die Datierung dieser Form umfasst die gesamte jüngere vorrömische Eisenzeit und Anfänge der Römischen Kaiserzeit, am häufigsten tritt sie aber in Fundverbänden der Stufen A₂ und A₃ auf. Zu den spätesten Nachweisen gehört ein fragmentarisch erhaltenes, ritzverziertes Stück aus dem übergangszeitlichen Befund 938 (Taf. 2. 4). Die Verbreitung der behandelten Becher deckt sich mit dem räumlichen Vorkommen der Oksywie-Kultur.¹³

Die ebenfalls auf dem ganzen Gebiet der Oksywie-Kultur auftretenden, fassförmigen Becher vom Typ VI.C vertritt ein Exemplar aus dem Hausbefund 366 (Taf. 3. 2), in dem ein Eisenbarren (mit deutlichen Hackspuren an einem Ende), das Fragment eines Knochenpfriems und ein Wetzstein gefunden wurden (Taf. 3. 3–5). Die Becher von diesem Typ werden in die Stufen A₂ und A₃ der jüngeren vorrömischen Eisenzeit datiert.¹⁴ Ein blumentopfförmiges Stück vom Typ VI.J (Taf. 8. 1) stammt wiederum aus einer Fundkonzentration (Ob. 14: I: 1). Neben der sowohl vorrömischen als auch frühkaiserzeitlichen Keramik (Taf. 8. 2–3) befand sich hier ein halbkugeligter Spinnwirtel aus dem Kopf des Oberschenkelknochens eines Rindes (Taf. 8. 4). Die Becher vom Typ VI.J treten in der Oksywie-Kultur (hauptsächlich auf den Gräberfeldern östlich von der Weichsel)¹⁵ während der gesamten vorrömischen Eisenzeit auf. Analoge Formen erschienen in der Przeworsk-Kultur bereits in ihrer ältesten Stufe. Benutzt wurden sie auch in der Stufe A₂.¹⁶

Relativ zahlreich vertreten sind die Schalen. In Grabinventaren der Oksywie-Kultur kommen sie überwiegend in der Stufe A₂ vor, vereinzelt treten sie aber auch in früheren und späteren Kontexten auf. Ihr Verbreitungsgebiet beschränkt sich auf das rechte Weichselufer.¹⁷ Dem eiförmigen Typ VII.A wurde u.a. ein Exemplar aus dem Befund 984 (Taf. 7. 1) zugeordnet. In diesem Komplex stieß man auch auf eine zweite Schale (Taf. 7. 2), möglicherweise des analogen Typs bzw. mit verjüngtem unterem Teil (Typ VII.L), ferner auf Fragmente einer breitmündigen Fußschale vom Typ XbA nach R. Wołagiewicz (Taf. 7. 3).¹⁸ Die letztgenannte

a także dwa paciorki szklane typów 40 i przypuszczalnie 349 wg Tempelmann-Maczyńskiej (tabl. 5. 2–6).¹² Kolejne dwa kubki tego typu, ale szerokootworowe, odkryto w jamie gospodarczej ob. 737 (tabl. 6. 3) oraz w obiekcie mieszkalnym nr 1007 (tabl. 7. 4). Okres ich występowania jest szeroki, od fazy A₁ po fazę B₁, najczęściej jednak pojawiają się w grobach z fazy A₂ i A₃: ich rozprzestrzenienie obejmuje cały zasięg kultury oksywiejskiej.¹³ Na długie używanie wspomnianego typu wskazuje fragmentarycznie zachowana, jednoczołonowa forma o brzuscu zdobionym głębokimi liniami rytymi, pochodząca z obiektu 938 (tabl. 2. 4), datowanego na okres przejściowy między młodszym okresem przedrzymskim a okresem rzymskim.

Występujące na całym obszarze kultury oksywiejskiej kubki VI.C, o brzuscu beczułkowatym, reprezentowane są przez okaz z obiektu mieszkalnego 366 (tabl. 3. 2), w którym odkryto również żelazną sztabkę z wyraźnymi śladami odcinania na jednym z końców, fragment szydła kościanego oraz osetkę kamienną (tabl. 3. 3–5). Chronologia kubków tego typu przypada na fazy A₂ i A₃ młodszego okresu przedrzymskiego.¹⁴ Typ VI.J (tabl. 8. 1), o doniczkowatym kształcie brzusca, pochodzi z kolejnego skupiska zabytków (ob. 14), zawierającego oprócz ceramiki datowanej na młodszy okres przedrzymski i okres wpływów rzymskich (tabl. 8. 2–3) także półkulisty przeszłik kościany, wykonany z głowy kości udowej bydła (tabl. 8. 4). W kulturze oksywiejskiej kubki VI.J notowane są przez cały młodszy okres przedrzymski. Znajdowane są głównie na cmentarzyskach położonych po prawej stronie Wisły.¹⁵ Analogiczne formy kubków powszechne są w ceramice kultury przeworskiej już od najstarszej fazy, przy czym ich używanie potwierdzone jest również w fazie następnej.¹⁶

Stosunkowo licznie reprezentowane są misy. W materiałach sepulkralnych kultury oksywiejskiej misy znane są przede wszystkim z fazy A₂, sporadycznie występują jednak zarówno we wcześniejszych jak i późniejszych zespołach, głównie na stanowiskach położonych na prawym brzegu Wisły.¹⁷ Do typu VII.A o tzw. jajowatym brzuscu zaliczono w Lipiankach okazy z kilku jam, w

13 Strobin 2011, 33, Liste 28, Karte 8.

14 Strobin 2011, 33–34, Liste 29, Karte 8.

15 Strobin 2011, 35, Liste 31, Karte 8.

16 Dąbrowska 1988, 28, 30, Beil. 3, tabl. I 17; vgl. auch Strobin 2011, 77–78.

17 Strobin 2011, 36–38, 63, Tabelle 3, Karte 9.

18 Wołagiewicz 1993, 16, 26, Liste 10b.

12 Tempelmann-Maczyńska 1985, 18, 22, 29–31, 57–58, tabl. I. 40; 10. 349; 25, 53.

13 Strobin 2011, 33, lista 28, mapa 8.

14 Strobin 2011, 33–34, lista 29, mapa 8.

15 Strobin 2011, 35, lista 31, mapa 8.

16 Dąbrowska 1988, 28, 30, zest. 3, tabl. I 17; por. także Strobin 2011, 77–78.

17 Strobin 2011, 36–38, 63, tab. 3, mapa 9.

Form taucht in den Grabinventaren der Wielbark-Kultur in den Stufen B₂–C_{1b} auf, im behandelten Befund ist sie also eher sekundär niedergelegt. Fragmente von Schalen des Typs VII.A (Taf. 9. 3) bzw. VII.L (Taf. 10. 2) wurden in zwei Hausbefunden (Nr. 789 und 323) aus der ausgehenden jüngeren vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit entdeckt. Aus einem ähnlich datierten Hausbefund (Nr. 921) stammt eine Schale VII.G mit nahezu zylindrischem oberen und kegelförmigem unteren Teil (Taf. 11. 6). Dem blumentopfförmigen Typ VII.J wurde eine Schale zugeordnet, die in einem Ofen (Ob. 369; Taf. 4. 4) gefunden wurde. Ein doppelkonisches Exemplar aus dem Objekt 920 (Taf. 1. 5) gehört dem Typ VII.K an.

Im Befund 933 (Herdstelle) wurde Keramik geborgen, die anhand der morphologischen Merkmale in die Übergangsstufe A₃/B₁ zu setzen wäre. Aus diesem Befund stammt auch ein Miniaturgefäß vom Typ VIII.L (Taf. 2. 1) mit verjüngtem unteren Teil. Sehr ähnliche Exemplare werden hauptsächlich in der Stufe A₃ der jüngeren vorrömischen Eisenzeit registriert.¹⁹ Auf eine kontinuierliche Verwendung dieser Formen in der Römischen Kaiserzeit können die kleinen Becher vom Typ XIII.C nach R. Wołagiewicz hindeuten, die in den Grabkomplexen der Wielbark-Kultur in die Stufen B₁–B_{2a} datiert werden.²⁰

Eine besondere Gruppe bilden Siebgefäße und ihre Fragmente (Taf. 6. 2). Nur äußerst selten sind sie in Grabinventaren vertreten,²¹ viel häufiger kommen sie in den Siedlungen vor.²²

2 Mikromorphologie

Die Beschreibung der Gefäßmündungen stützt sich auf die üblichen Schemata, die für Siedlungskeramik der vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit ausgearbeitet worden sind (Taf. 12).²³ Ungefähr 50 % der Keramik aus der jüngeren vorrömischen Eisenzeit in Lipianki weist unfacettierte Ränder der Varianten a und b auf, die in der Regel an der Innenseite verdickt

tym z obiektu 984 (tabl. 7. 1). W tym zespole znalazła się także druga misa (tabl. 7. 2), być może analogicznego typu, lub o podciętej dolnej części brzuśca (typ VII.L), a także fragmenty pochodzące od szerokootworowej misy na nóżce typu XbA wg R. Wołagiewicza (tabl. 7. 3).¹⁸ To ostatnie naczynie, na podstawie inwentarzy grobowych kultury wielbarskiej, datowane jest na fazy B₂–C_{1b} i znalazło się tu najpewniej na złożu wtórnym. Fragmenty mis typu VII.A (tabl. 9. 3) lub VII.L (tabl. 10. 2) odkryto także w dwóch obiektach mieszkalnych (ob. 789 i 323), datowanych na schyłek młodszego okresu przedrzymskiego i okres rzymski.

Z obiektu mieszkalnego nr 921, o analogicznej chronologii, pochodzi misa typu VII.G, o prawie cylindrycznej górnej części i stożkowej dolnej (tabl. 11. 6). Do typu VII.J – o brzuścu doniczkowatym – zaliczono misę odkrytą w piecu (ob. 369; tabl. 4. 4), a do typu VII.K egzemplarz o dwustożkowatym brzuścu z obiektu 920 (tabl. 1. 5).

Ceramika o cechach fazy przejściowej A₃/B₁, wraz z naczyniem miniaturowym o podciętej dolnej partii brzuśca typu VIII.L (tabl. 2. 1), znalazła się w obiekcie 933 (palenisko). Bardzo podobne okazy odnotowywane są głównie w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego.¹⁹ Na kontynuację takich form w okresie rzymskim wskazują pucharki typu XIII.C, datowane w zespołach grobowych kultury wielbarskiej na fazy B₁–B_{2a}.²⁰

Osobną grupę stanowią naczynia sitowate (tabl. 6. 2), tylko wyjątkowo reprezentowane w materiałach sepulkralnych,²¹ dużo powszechniejsze zaś na osadach.²²

2 Mikromorfologia

Przy opisie wylewów i brzegów przyjęto system stosowany dla ceramiki osadowej z okresu przedrzymskiego i wpływów rzymskich (tabl. 12).²³ Dla ceramiki z młodszego okresu przedrzymskiego w Lipiankach typowe są krawędzie niefacetowane odmiany a i b (50 %), z reguły pogrubione od strony wewnętrznej (36,5 %), najczęściej o wylewach wygiętych łukowato na zewnątrz

19 Strobini 2011, 41, Liste 50.

20 Wołagiewicz 1993, 18, 26, Liste 13C; Wiśniewska 2007, 121–122, Taf. V 2, 4, 8; Strobini 2011, 80.

21 Machajewski 2001, 18, Taf. VII 56/2.

22 Machajewski 1980, 28, Abb. 10. 11; Rogalski 2011, 97, Abb. 10. 1.

23 Machajewski und Pietrzak 2004, 94; Jurkiewicz und Machajewski 2012, 186.

18 Wołagiewicz 1993, 16, 26, lista 10b.

19 Strobini 2011, 41, lista 50.

20 Wołagiewicz 1993, 18, 26, lista 13C; Wiśniewska 2007, 121–122, tabl. V 2, 4, 8; Strobini 2011, 80.

21 Machajewski 2001, 18, tabl. VII 56/2.

22 Machajewski 1980, 28, ryc. 10. 11; Rogalski 2011, 97, ryc. 10. 1.

23 Machajewski i Pietrzak 2004, 94; Jurkiewicz i Machajewski 2012, 186.

sind (36,5 %). Die Mündungen sind meist ausgebogen (Untertyp 2–25 %), seltener schräg (Untertyp 4–13 %) oder zylinderförmig (Untertyp 1–7 %) gestaltet. Ins Auge fällt eine etwas geringere Häufigkeit von Rändern der Varianten c, d und e (jeweils mit dem Anteil von 13 % bis 15 %). Die Mündungen waren in diesen Fällen meist schräg gestaltet (Untertyp 4–30 %) bzw. ausgebogen (Untertyp 2–11 %), selten zylinderförmig geformt (Untertyp 1–2 %). Der Anteil der Ränder der Varianten a und b in den Objekten aus der jüngeren vorrömischen Eisenzeit, Römischen Kaiserzeit und aus der Übergangsstufe stellt sich ganz ähnlich dar,²⁴ sie sind aber seltener verdickt (ca. 30 %). Nicht so häufig sind hingegen profilierte Ränder präsent, namentlich im Fall der Varianten c und d, da der Anteil der Variante e verhältnismäßig hoch ist (über 18 %). Bemerkenswert ist, dass an den Fundstellen, wo ausschließlich die Keramik der Wielbark-Kultur entdeckt wurde, weiterhin die verdickten Ränder der Varianten a und b vertreten sind; den überwiegenden Anteil hat jedoch die unverdickte Ausprägung. Im Fundstoff wurden auch facettierte (Variante d) und von innen abgestrichene Ränder (Variante e) registriert. In der Fachliteratur wurde schon darauf hingewiesen, dass die oben genannten Merkmale der vorrömischen Eisenzeit bei der Siedlungskeramik der Wielbark-Kultur bis zum Übergang der Stufen B₁ und B₂ (und sogar später) spürbar sind.²⁵ Solche ‚archaischen‘ Merkmale (verdickte und profilierte Gefäßränder) wiesen in der Siedlung Lipianki einige Fragmente der Wielbark-Keramik auf, darunter dreigliedrige Terrinen (Typ IVA; Taf. 13. 3; 1. 1), scharf profilierte kleine Becher (Typ XIII A u. XIII A/B; Taf. 5. 8; 11. 3), S-förmige Miniaturgefäße (Typ XIV B; Taf. 16. 4) sowie unbestimmte Gefäßfragmente (Taf. 8. 5–6; 14. 1, 3; 13. 1–3; 15. 4).

Unter dem Material aus Befunden der jüngeren vorrömischen Eisenzeit dominieren flache Böden. Der Übergang des Bauches in den Boden ist am häufigsten bogenförmig gestaltet (z. B. Taf. 3. 2; 4. 3–4; 6. 3), viel seltener kommen Formen mit einem abgesetzten Boden (Taf. 5. 1) vor. Die letztgenannten treten in verschiedenen Abarten häufiger bei keramischen Formen aus der Römischen Kaiserzeit auf (Taf. 9. 7).

Die Henkel von Gefäßen der Okisywie-Kultur sind meist in der Mitte verjüngt (Taf. 7. 1), seltener sind Henkel mit rechteckigem Profil (Taf. 5. 1), nur sporadisch be-

(podtyp 2–25 %), rzadziej skośnych (podtyp 4–13 %) i cylindrycznych (podtyp 1–7 %). Zwraca uwagę nieco mniejsza frekwencja krawędzi odmian c, d i e, w zbliżonych proporcjach (od 13 % do 15 %), których wylewy uformowane były najczęściej skośnie (podtyp 4–30 %) lub łukowato (podtyp 2–11 %), rzadko cylindrycznie (podtyp 1–2 %). Wśród obiektów datowanych na młodszy okres przedrzymski, fazę przejściową i okres rzymski²⁴ udział krawędzi odmian a i b jest podobny. Nadal, choć mniej licznie, występują tendencje do ich pogrubiania (ok. 30 %). Mniej natomiast zanotowano brzegów profilowanych; dotyczy to odmian c i d, udział odmiany e jest bowiem znaczny (ponad 18 %). Podkreślić należy, że w obiektach, gdzie odkryto jedynie materiały ceramiczne kultury wielbarskiej, w dalszym ciągu występują pogrubione brzegi odmian a i b, choć zdecydowanie przeważają te pozbawione pogrubiania. Notuje się również krawędzie facetowane (odmiana d) i ścięte od wewnątrz (odmiana e). Na przeżywanie się wyżej wymienionych cech okresu przedrzymskiego w osadowej ceramice kultury wielbarskiej z wczesnego okresu rzymskiego po przełom faz B₁ i B₂, a nawet później, zwracano już uwagę w literaturze.²⁵ W przypadku osady w Lipiankach te ‚archaiczne‘ tradycje, wyrażające się w pogrubianiu i profilowaniu brzegów, zaobserwowano w określonych formach ceramiki wielbarskiej, m.in. na trójdzielnych wazach typu IVA (tabl. 13. 3; 1. 1), ostro profilowanych pucharkach typów XIII A (tabl. 5. 8) i XIII A/B (tabl. 11. 3), naczyńkach o esowatym profilu typu XIV B (tabl. 16. 4), a także na fragmentach naczyń (tabl. 8. 5–6; 14. 1, 3; 13. 1–3; 15. 4).

Wśród den w obiektach z młodszeo okresu przedrzymskiego dominują te o podstawie płaskiej. Wśród nich najliczniej odnotowano formy łagodnie połączone z brzuścem (np. tabl. 3. 2; 4. 3–4; 6. 3), rzadziej zaobserwowano dna wydzielone (tabl. 5. 1). Te ostatnie są liczniejsze w materiałach z okresu rzymskiego (tabl. 9. 7).

Ucha naczyń zaliczonych do kultury okisywskiej są głównie przewężone w środku (tabl. 7. 1), mniej licznie występują ucha o zarysie prostokątnym (tabl. 5. 1), sporadycznie zaś spotyka się przewężone i facetowane (tabl. 7. 4). W okresie rzymskim tendencja ta zostaje utrzymana, przy czym najliczniejszy procent stanowią ucha przewężone w części środkowej.

24 Obiekty nr 14, 337, 323, 744, 789, 920, 921, 933, 938, 963, 984.

25 Machajewski 1980, 23.

24 Obiekty nr 14, 337, 323, 744, 789, 920, 921, 933, 938, 963, 984.

25 Machajewski 1980, 23.

gegnen man verjüngten und facettierten Henkeln (Taf. 7. 4). Diese Tendenz blieb in der Kaiserzeit aufrechterhalten; die größte Gruppe bilden dabei Gefäße mit in der Mitte verjüngten Henkeln.

3 Verzierung der Gefäße

Die Menge der verzierten Gefäßfragmente, die in Befunden aus der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und aus der Übergangsstufe zur Römischen Kaiserzeit entdeckt wurden, ist sehr gering und variiert um 2 % am jeweiligen Gesamtanteil. Auf dem Bauch sind vor allem tief eingeritzte, in der Regel diagonale, voneinander deutlich entfernte Linien (Taf. 2. 4) angebracht. In der Systematik der Gefäße der Oksywie-Kultur entspricht eine solche Verzierung dem Motiv B.1.d. In den Grabfunden kommt dieses Motiv zunächst auf den Bechern vor; ein Stück ist sicher in die Stufe A₂/A₃ datiert.²⁶ Ein so verziertes Gefäß war im Fundstoff aus Lipianki mit einer Fibel Kostrzewski Var. G vergesellschaftet, die zu den Leitfunden der Stufe A₂ gehört (Taf. 16. 2). Eine deutliche Entwicklung dieses Ornaments erfolgte in der Römischen Kaiserzeit, aus geritzten Linien schuf man damals viel kompliziertere Muster (Taf. 8. 2–3; 9. 6; 1. 2; 11. 4). Ein Teil von ihnen (Taf. 9. 7) wurde wohl mit Hilfe eines mehrzackigen Gerätes aus Hirschgeweih ausgeführt (Taf. 14. 2),²⁷ das in einer Grube der Wielbark-Kultur (Ob. 385) entdeckt wurde. Die anderen Verzierungsmotive kommen nur vereinzelt zum Vorschein. Als Motiv B.2.a wurde die Verzierung in Form eines schmalen, mit kurzen Einschnitten (Taf. 8. 1) bzw. Dreiecken (Taf. 13. 5) gefüllten Streifens am oberen Teil des Bauches bezeichnet. In der Oksywie-Kultur begegnet man derartig verzierten Gefäßen auf den Nekropolen am rechten Ufer der Weichsel und an ihrer Mündung, vor allem in der Stufe A₂ und (seltener) später.²⁸ Diese Verzierung gehört zu üblichen Motiven der Przeworsk-Kultur bereits in ihrem Entstehungshorizont, noch zahlreicher kommt sie jedoch in der Stufe A₂ zum Ausdruck.²⁹ Verzeichnet wurden ebenfalls Elemente des vielgestaltigen segmentären Motivs B.3 (Taf. 6. 1),³⁰ das

3 Zdobnictwo

Ilość ornamentowanych fragmentów naczyń odkrytych w obiektach z młodszego okresu przedrzymskiego i z fazy przejściowej do okresu rzymskiego jest bardzo niewielka i nieznacznie przekracza 2 %. Najczęściej brzusce pokrywano stosunkowo głębokimi liniami rytymi, w wyraźnych odstępach, z reguły w układzie diagonalnym (tabl. 2. 4). W systematyce naczyniowej kultury oksywskiej powyższe zdobienie odpowiada wątkowi B.1.d. W materiałach grobowych omawiany ornament występował na kubbach; jeden z nich można pewnie datować na fazę A₂/A₃.²⁶ W materiale z Lipianek naczynie tak dekorowane współwystąpiło z zapinką odmiany G, datowaną na fazę A₂ (tabl. 16. 2). Wyraźny rozwój tego zdobienia następuje jednak w ciągu okresu wpływów rzymskich; wówczas to linie ryte tworzą bardziej rozbudowane układy (tabl. 8. 2–3; 9. 6; 1. 2; 11. 4). Część z nich (tabl. 9. 7) mogła być wykonana za pomocą specjalnego, zaopatrzonego w ząbki narzędzia z poroża jelenia (tabl. 14. 2),²⁷ które odkryto w jamie gospodarczej (ob. 385). Pozostałe wątki pojawiają się tylko sporadycznie. Do wątku B.2.a zaliczono zdobienie w postaci wąskiego pasma umieszczonego w górnej partii brzusca, wypełnionego krótkimi nacięciami (tabl. 8. 1) lub trójkątami (tabl. 13. 5). W kulturze oksywskiej tak dekorowane naczynia spotykane są na nekropolach położonych na prawym brzegu Wisły i u jej ujścia, przede wszystkim w fazie A₂, natomiast rzadziej później.²⁸ Analogiczny ornament powszechny jest w ceramice kultury przeworskiej już od najstarszej fazy, częściej pojawia się jednak w fazie następnej.²⁹ Odnotowano także elementy bogato urozmaiconego wątku segmentowego B.3 (tabl. 6. 1),³⁰ typowego dla zdobnictwa ceramiki kultury oksywskiej w fazie A₃, znacznie mniej popularnego w fazie przejściowej A₃/B₁. Na kontynuację tego zdobienia w okresie rzymskim wskazuje motyw „szachownicy” obecny na wazach kultury wielbarkskiej (por. tabl. 1. 1).³¹ Do wspomnianego wątku B.3 nawiązuje ornament wypełniony „kopertą” umieszczony na naczyniu wazowatym (tabl. 4. 5). Zwraca jednak uwagę

26 Strobin 2011, 47, Liste 55.

27 Vgl. Wolanin u. a. 2012.

28 Strobin 2011, 48–49, Liste 56, Karte 12.

29 Marciniak 1957, Taf. XC; Dąbrowska 1988, 28–30, Taf. III 12, 40; vgl. auch Strobin 2011, 77–78.

30 Strobin 2011, 49–50, Liste 58, Karte 12; Strobin 2012.

26 Strobin 2011, 47, lista 55.

27 Por. Wolanin i in. 2012.

28 Strobin 2011, 48–49, lista 56, mapa 12.

29 Marciniak 1957, tabl. XC; Dąbrowska 1988, 28–30, tabl. III 12, 40; por. także Strobin 2011, 77–78.

30 Strobin 2011, 49–50, lista 58, mapa 12; Strobin 2012.

31 Wołagiewicz 1993, 20–21, 27; Wiśniewska 2007, 123, ryc. 3. 3–4; 7. 1; Strobin 2011, 81.

für das Musterspektrum der Oksywie-Kultur in der Stufe A₃ charakteristisch ist und (weniger häufig) auch in der Übergangsstufe A₃–B₁ anzutreffen war. Ein Indiz für die weitere Verwendung dieser Verzierung in der Römischen Kaiserzeit ist das Schachbrettmuster, das an vasenförmigen Gefäßen der Wielbark-Kultur (Taf. 1. 1) vorkommt.³¹ Eine Anknüpfung an das erwähnte Motiv B.3 stellt das Ornament am vasenförmigen Gefäß (Taf. 4. 5) dar, das ein ‚Kuvert‘ enthält. Bemerkenswert ist allerdings die schmale Breite des Streifens, die eher dem Musterspektrum der Przeworsk-Kultur eigen ist.³² Das umlaufende Tannenzweigornament über dem Bauchumbruch schmückt ein Fragment eines kleinen Gefäßes aus dem Befund 832 (Taf. 6. 8).

4 Zusammenfassung

Die Untersuchung der Keramik zeigt eindeutig, dass die Siedlung in Lipianki in der Stufe A₂ der jüngeren vorrömischen Eisenzeit bestand. Darauf verweist das Vorkommen von dreigliedrigen Gefäßen (Typ II.D–I) und vasenförmigen Formen vom Typ V.B, die Anwesenheit der Becher des Typs VI.B und VI.C, der Schalen, ferner die Verzierungsart der Gefäße (Motive B.1.d, B.2.a). Kennzeichnend für den Fundstoff der jüngeren vorrömischen Eisenzeit ist ein stärkerer Anteil facettierter Ränder der Varianten c und d sowie von innen abgestrichener (Variante e) bzw. verdickter Ränder. Die Häufigkeit der dünnwandigen, schwarzgeglätteten Keramik bleibt in allen relativchronologischen Stufen mehr oder weniger konstant und weist keine merklichen Unterschiede auf.³³ Die Datierung der Siedlung findet Bestätigung in spärlichen Metallfunden: Zwei Bronzefibeln (Taf. 16. 2; 7. 6) mit verdicktem, U-förmigem Bügel (Typ G nach J. Kostrzewski)³⁴ und einem ebenfalls bronzenem Exemplar, das an den Typ A.18a (Var. Altenburg nach Völling bzw. Typ 18a2 nach Demetz)³⁵ anknüpft (Taf. 7. 5). Das Vorkommen einiger Gefäßformen im örtlichen Material (Typen II.D–I, VI.J), die schwerpunktmäßig in der

stosunkowo niewielka szerokość pasma, bliższa zdobnictwu naczyń kultury przeworskiej.³² Dookolne pasmo jodełki nad załomem brzuśca ozdabia niewielki fragment małego naczynia z ob. 832 (tabl. 6. 8).

4 Podsumowanie

Na podstawie analizy ceramiki początki osady w Lipiankach należy umieścić w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Wskazują na to obecność naczyń trójczłonowych typu II.D–I oraz wazowatych typu V.B, kubków typów VI.B i VI.C oraz mis, a także zdobnictwo (wątki B.1.d, B.2.a). Materiał ceramiczny z młodszego okresu przedrzymskiego cechuje liczniejszy udział brzegów facetowanych odmiany c i d, ścinanych do wewnątrz (odmiana e) i tylko pogrubianych. Nie zaobserwowano natomiast wyraźnych różnic pomiędzy poszczególnymi okresami w ilości cienkościennej ceramiki o czarnych powierzchniach.³³ Datowanie osady potwierdzają znalezione zapinki z brązu o pogrubionym, wysoko wysklepionym kabłąku typu G wg J. Kostrzewskiego (tabl. 16. 2; 7. 6),³⁴ oraz również brązowy egzemplarz, zbliżony do typu A.18a (tabl. 7. 5), var. Altenburg wg Th. Völlinga lub A.18a2 wg S. Demetza.³⁵ Obecność w materiale osadowym z młodszego okresu przedrzymskiego form naczyń (typy II.D–I, VI.J) powszechnych w kulturze przeworskiej poświadcza obserwowane już wcześniej w tym rejonie silniejsze związki z terenami sąsiedniej kultury.³⁶ Interesująco przedstawia się uchwycona w ceramice faza przejściowa, między młodszym okresem przedrzymskim i okresem rzymskim. Materiał ceramiczny z tych obiektów wskazuje na kontynuację stylistyki „oksywskiej”, wyrażającej się w formach naczyń (garnki I.E, naczynie miniaturowe VIII.L), kontynuacji pogrubiania i profilowania krawędzi, a najpewniej także w zdobnictwie. Na przeżywanie się cech archaicznych w ceramice kultury wielbarskiej wskazują pogrubiane, ściśnięte od wewnątrz, a także facetowane brzegi naczyń o formach wykonanych już w „nowej” stylistyce, oraz kon-

31 Wołagiewicz 1993, 20–21, 27; Wiśniewska 2007, 123, Abb. 3. 3–4; 7. 1; Strobin 2011, 81.

32 Marciniak 1957, 127–129, Taf. XCI; Dąbrowska 1988, 30–31, 35, Taf. IV 62; Dąbrowska 1997, 26, 67, Taf. XLIII 82/9, CLIII 335/21.

33 Die technologischen Merkmale der Keramik wurden im Folgenden wegen des spärlichen Umfangs des Textes nicht berücksichtigt.

34 Kostrzewski 1919; Typ J nach R. Beltz 1911.

35 Almgren 1923, 4, Taf. I 18; Völling 1995, 180–181, 183, Abb. 14–15; Demetz 1999, 117–118, Taf. 29. 2–6; 30. 1–3.

32 Marciniak 1957, 127–129, tabl. XCI; Dąbrowska 1988, 30–31, 35, tabl. IV 62; Dąbrowska 1997, 26, 67, tabl. XLIII 82/9, CLIII 335/21.

33 Ze względu na ograniczoną objętość tekstu kwestie techniczne ceramiki nie zostały omówione.

34 Kostrzewski 1919; typ J wg R. Beltza 1911.

35 Almgren 1923, 4, tabl. I 18; Völling 1995, 180–181, 183, ryc. 14–15; Demetz 1999, 117–118, tabl. 29. 2–6, 30. 1–3.

36 Por. Wołagiewicz 1981a, 156–158.

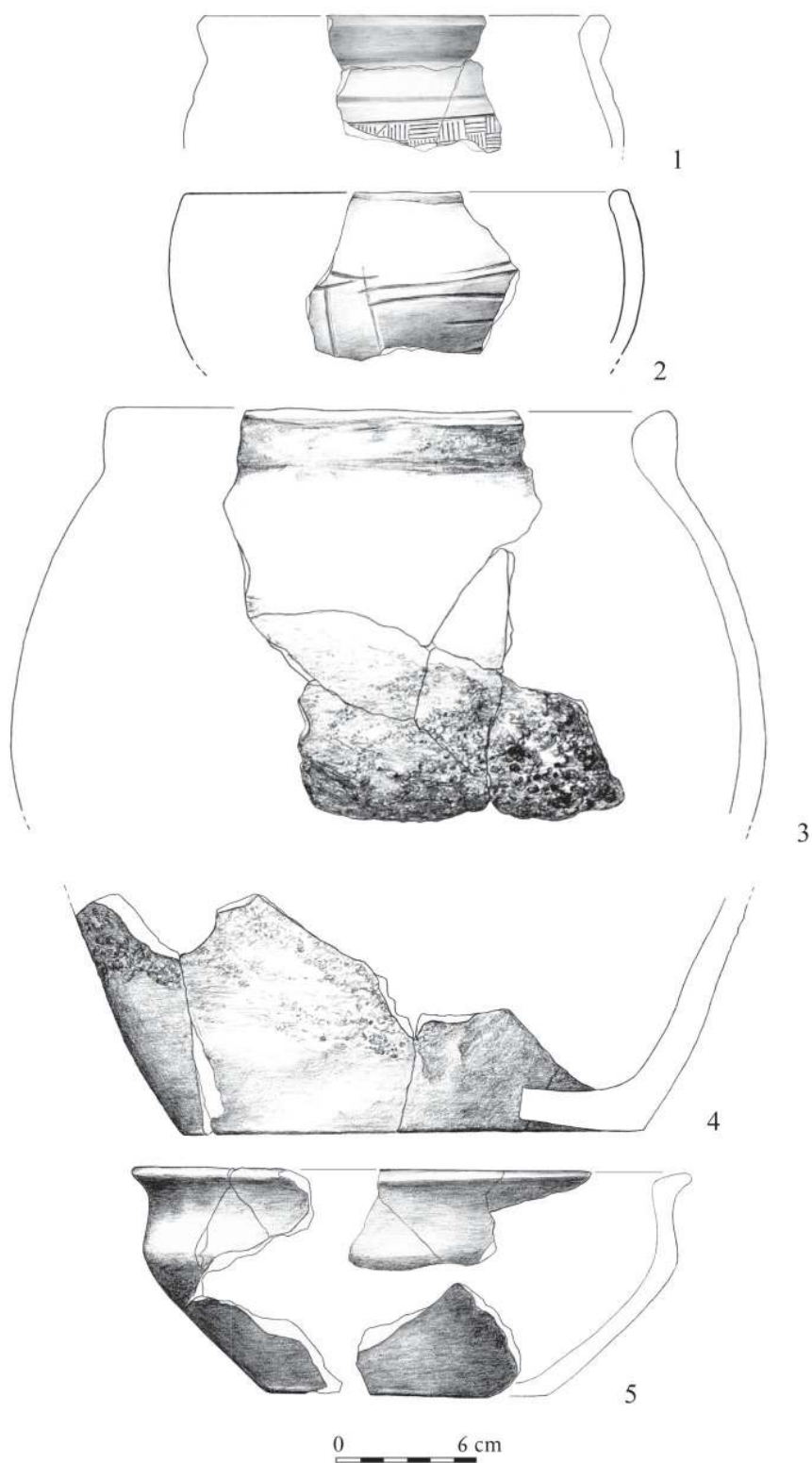
„Przeworsk-Kultur“ zum Vorschein kamen, liefert starke Indizien für enge Verbindungen zur benachbarten Kultur; darauf wurde schon in der Fachliteratur verwiesen.³⁶ Interessant ist die Anwesenheit von keramischen Formen, die in die Übergangsstufe zwischen der ausgehenden vorrömischen Eisenzeit und der Römischen Kaiserzeit zu setzen sind. Festzustellen ist dabei die Fortsetzung der „Oksywie“-Stilistik: Davon zeugen sowohl die Gefäßformen (Töpfe I.E., Miniaturgefäße VIII.L) und die Verdickung und Profilierung (Facettierung) der Ränder als auch die Details der Ornamentik. Die Überwindung der archaischen Merkmale im keramischen Siedlungsmaterial der Wielbark-Kultur bezeugen verdickte, von innen abgestrichene bzw. facettierte Gefäßränder, die eine mittlerweile „neue“ Stilistik vertreten, und der Fortbestand gewisser Zierelemente. Die lange Belegungsabfolge der in der sog. Zone A der Wielbark-Kultur gelegenen Siedlung in Lipianki (von der Stufe A₂ der jüngeren vorrömischen Eisenzeit bis zur Stufe D der Völkerwanderungszeit) stimmt mit den früheren chronologischen Feststellungen von R. Wołagiewicz fürs untere Weichselland überein.³⁷

tynuacja niektórych wątków zdobniczych. Długi czas użytkowania osady w Lipiankach (od fazy A₂ po fazę D), położonej w tzw. strefie A zasiedlenia ludności kultury wielbarskiej, zgodny jest z wcześniejszymi ustaleniami chronologicznymi R. Wołagiewicza dla Dolnego Powiśla.³⁷

36 Vgl. Wołagiewicz 1981a, 156–158.

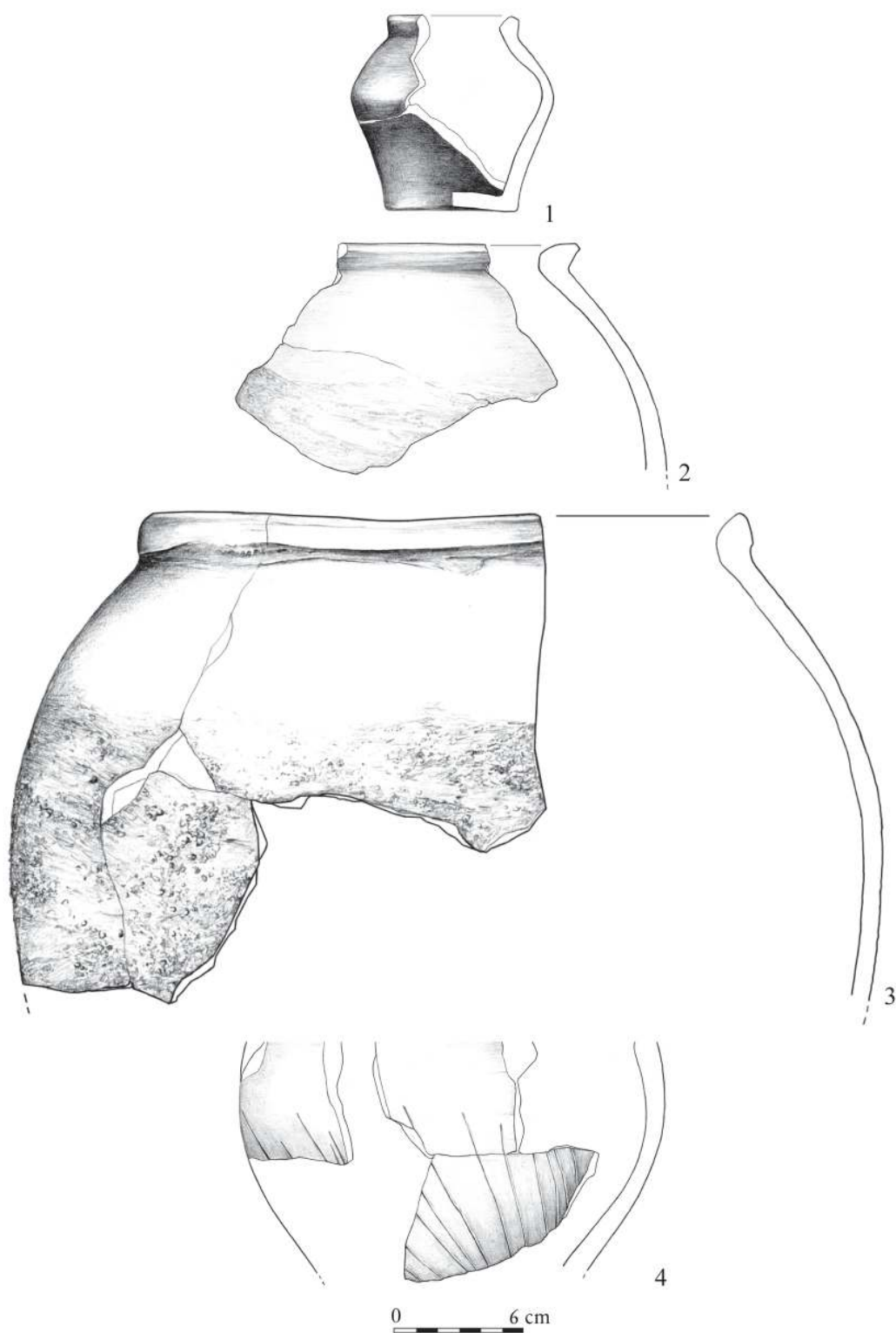
37 Vgl. Wołagiewicz 1981b, 84.

37 Por. Wołagiewicz 1981b, 84.

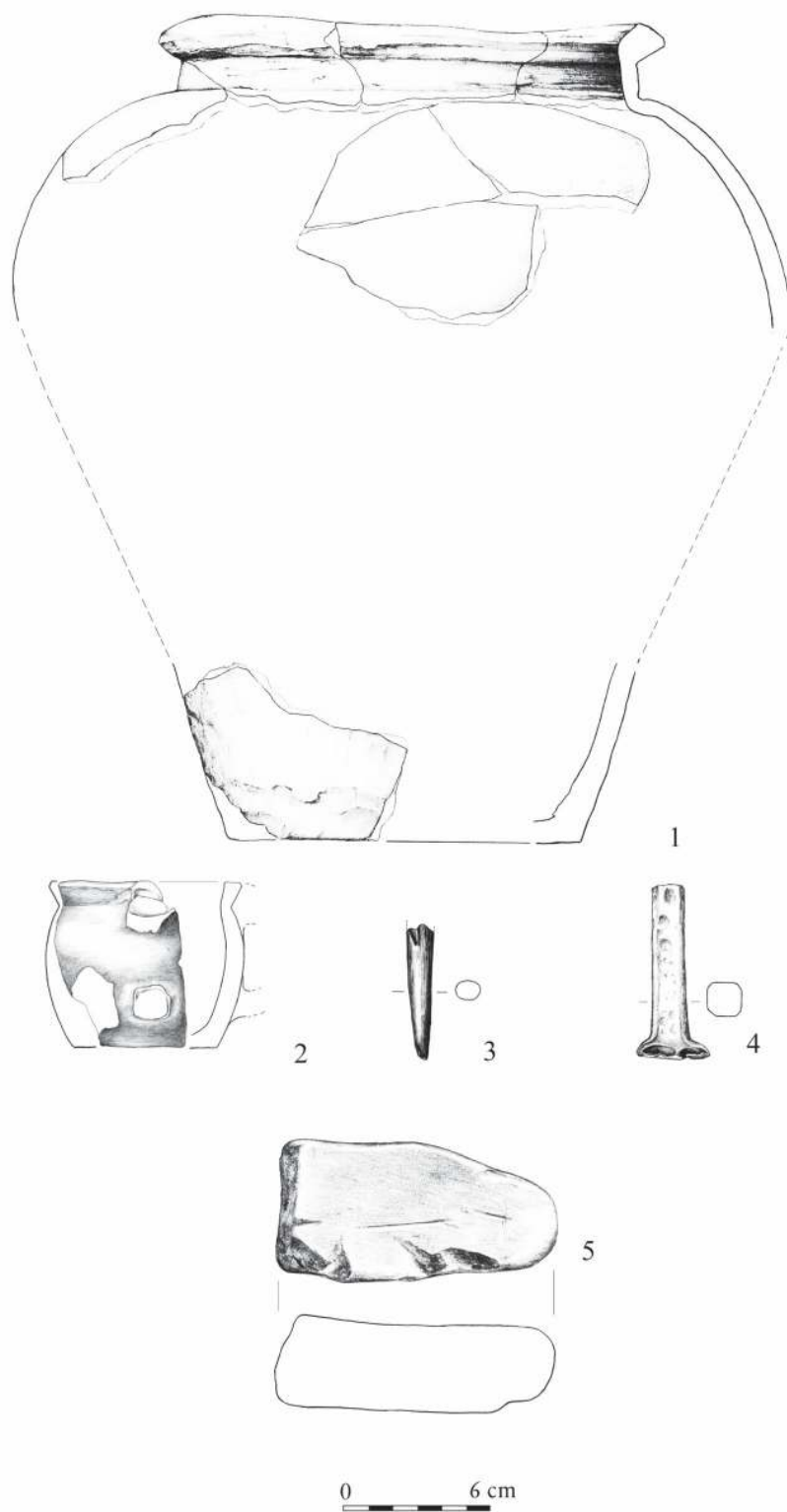
Taf. 1 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1–2: Befund 844; 3–5: Befund 920. 1–5: Ton.

Tabl. 1 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 844 (1–2) i 920 (3–5). 1–5 – glina.

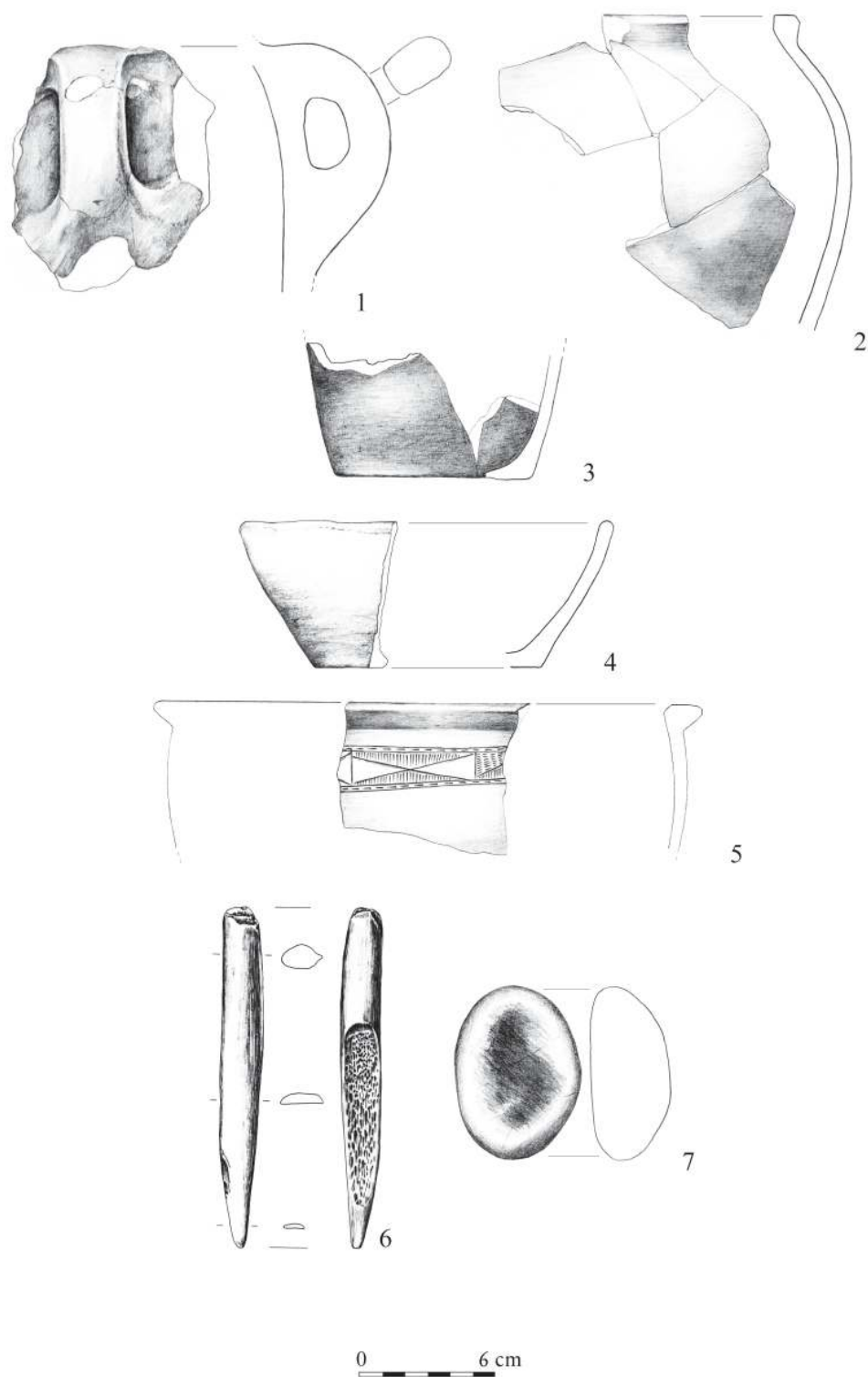
Taf. 2 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1: Befund 933; 2-4: Befund 938. 1-4: Ton.

Tabl. 2 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 933 (1) i 938 (2-4). 1-4 – glina.

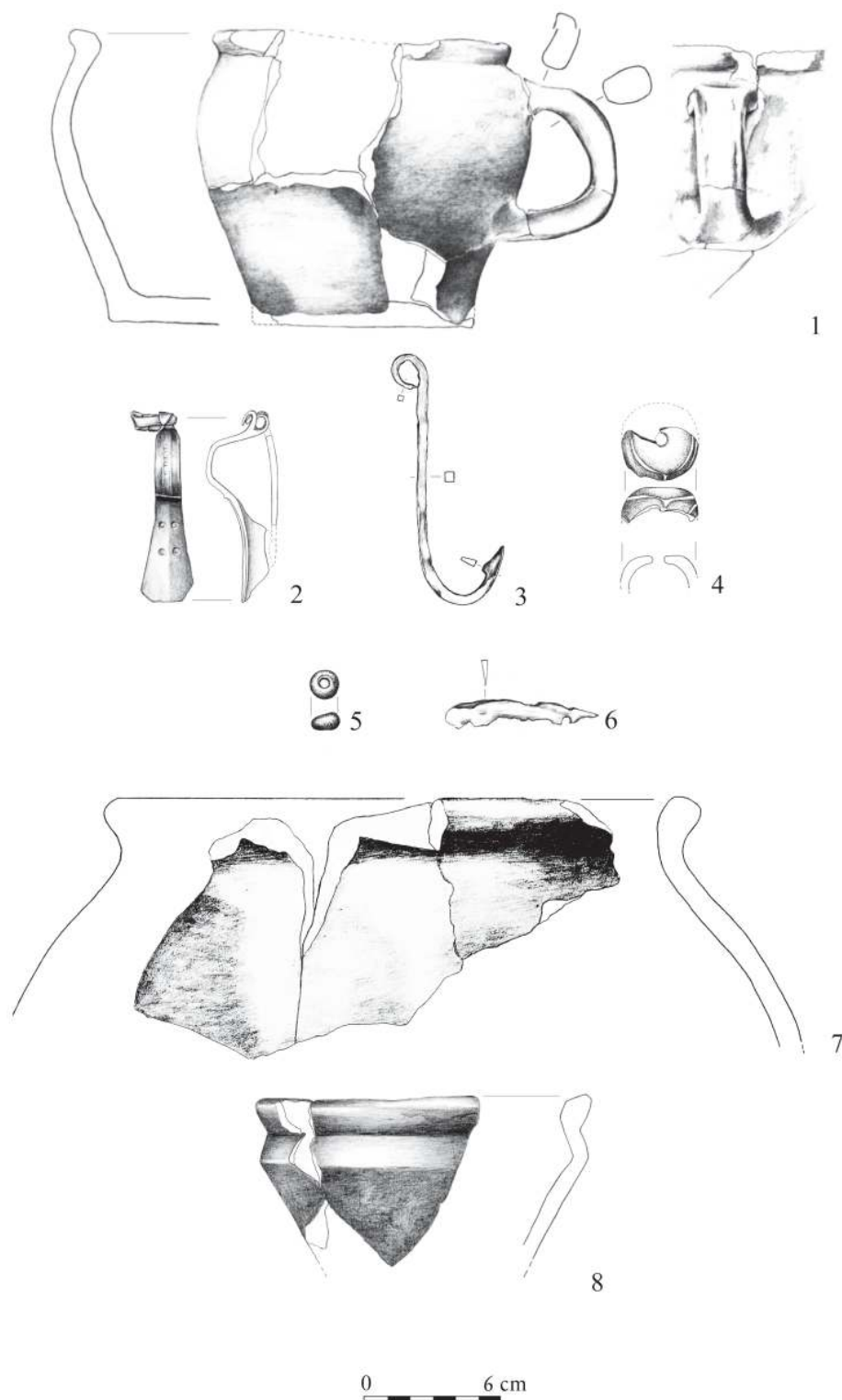
Taf. 3 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1: Befund 363; 2–5: Befund 366. 1–2: Ton; 4: Eisen; 3: Knochen; 5: Stein.

Tabl. 3 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 363 (1) i 366 (2–5). 1–2 – glina, 4 – żelazo, 3 – kość, 5 – kamień.

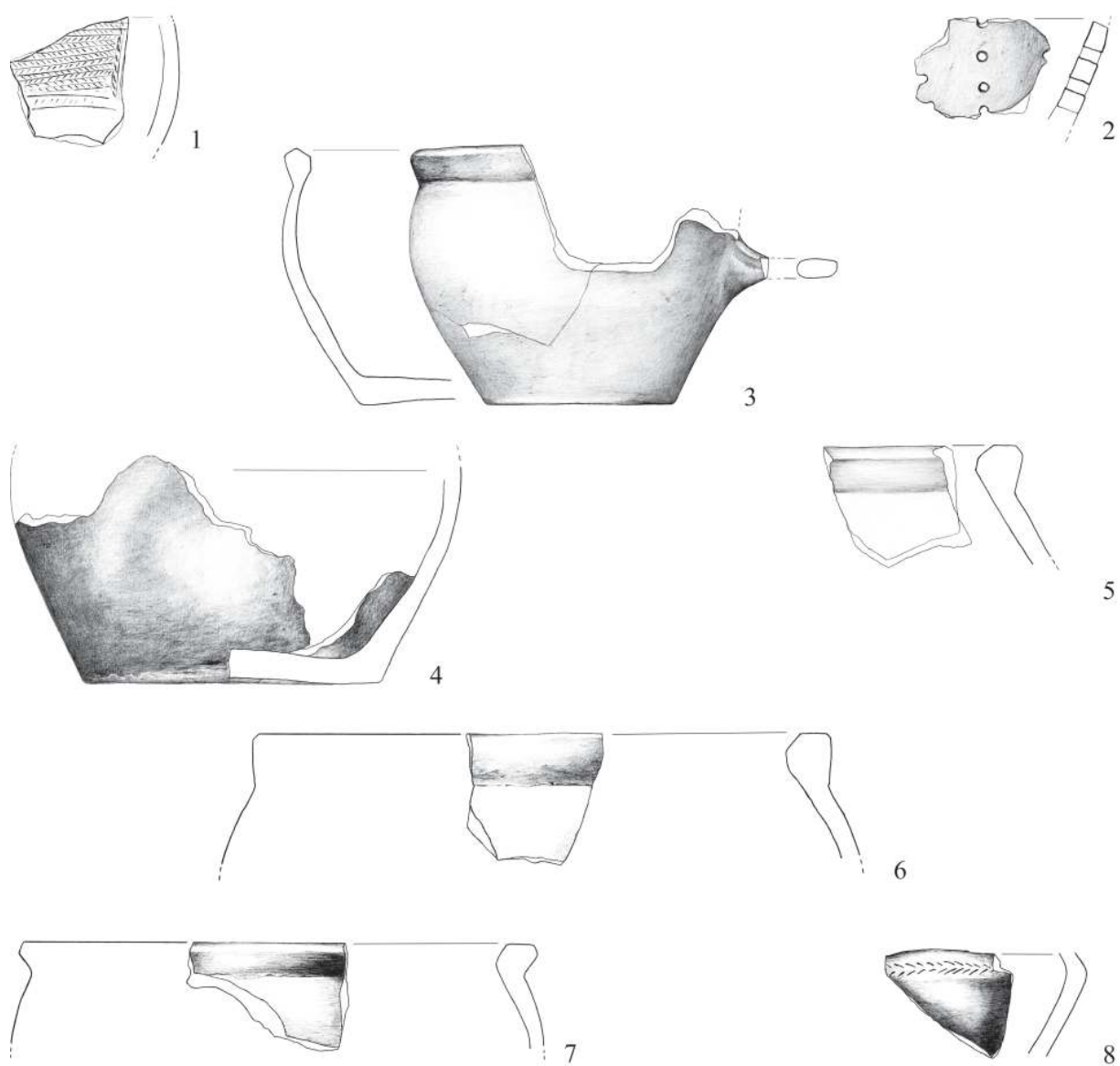
Taf. 4 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-3: Befund 368; 4: Befund 369; 5-7: Befund 375. 1-5: Ton; 6: Knochen; 7: Stein.

Tabl. 4 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 368 (1-3), 369 (4) i 375 (5-7). 1-5 – glina, 6 – kość, 7 – kamień.

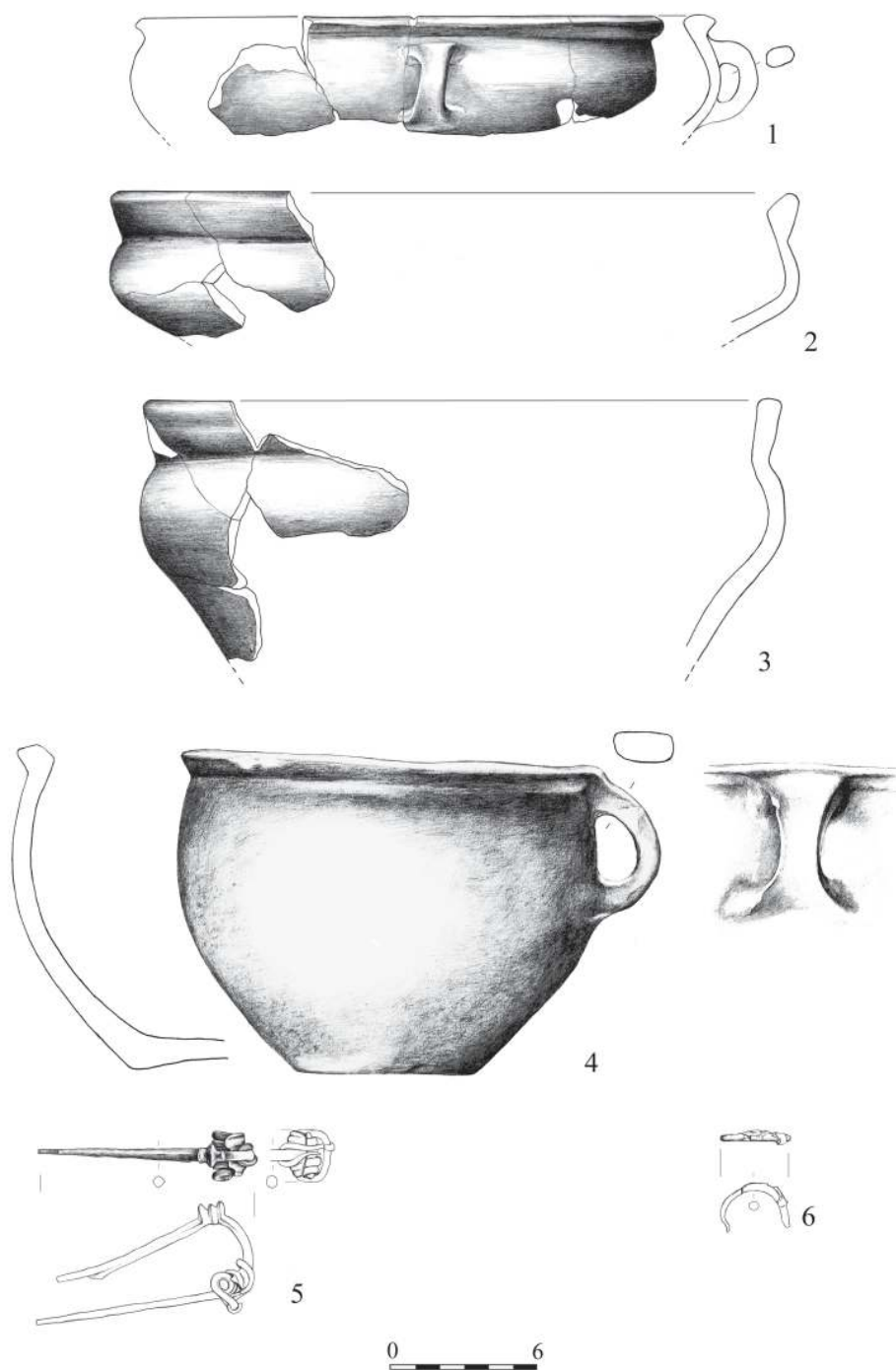
Taf. 5 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1–6: Befund 40; 7–8: Befund 173. 1, 7, 8: Ton; 2: Bronze; 3, 6: Eisen; 4–5: Glas.

Tabl. 5 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 40 (1–6) i 173 (7–8). 1, 7, 8 – glina, 2 – brąz, 3, 6 – żelazo, 4–5 – szkło.

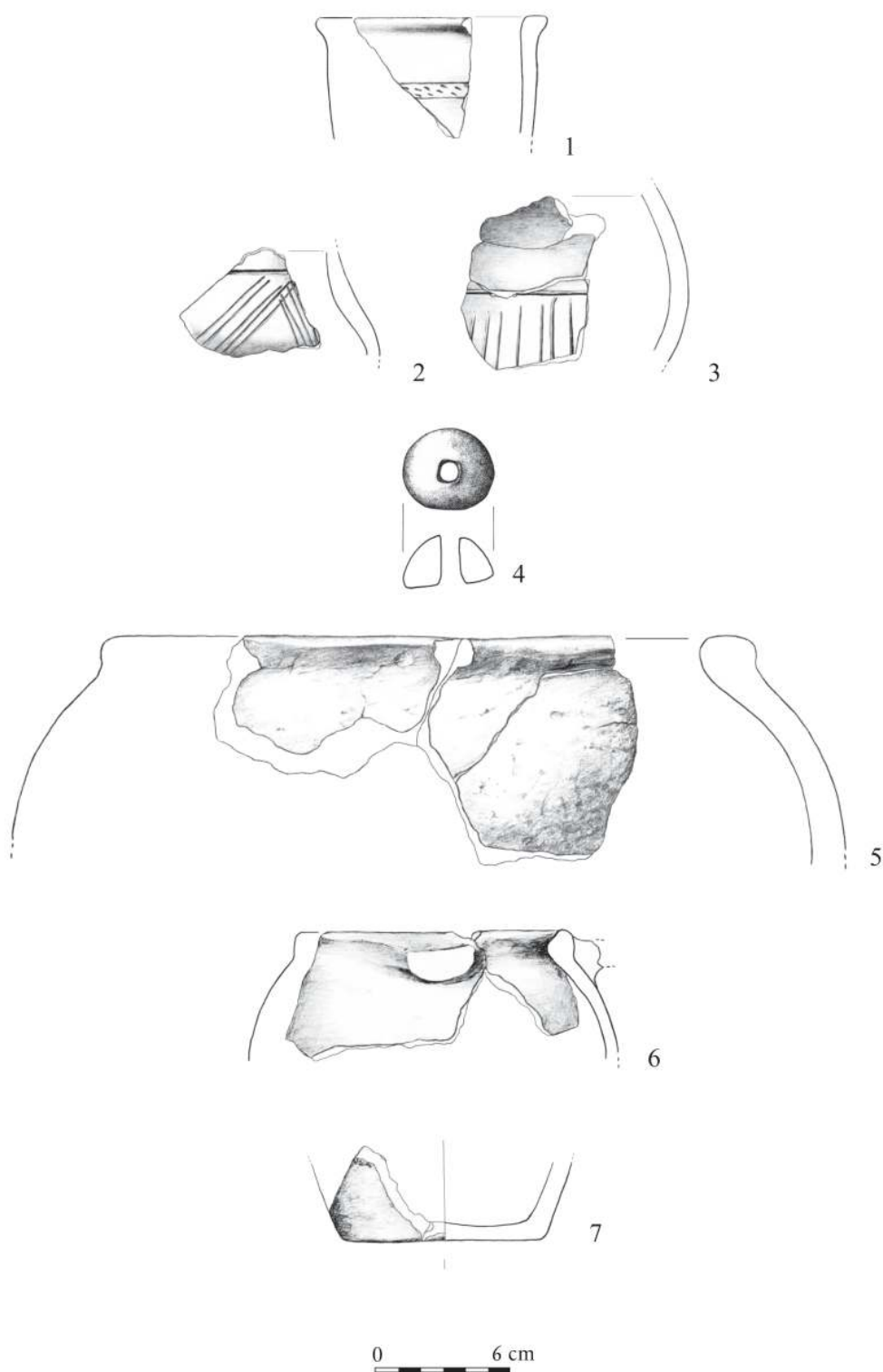
Taf. 6 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1: Befund 613; 2-4: Befund 737; 5: Befund 744; 6-8: Befund 832. 1-8: Ton.

Tabl. 6 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 613 (1), 737 (2-4), 744 (5) i 832 (6-8). 1-8 – glina.

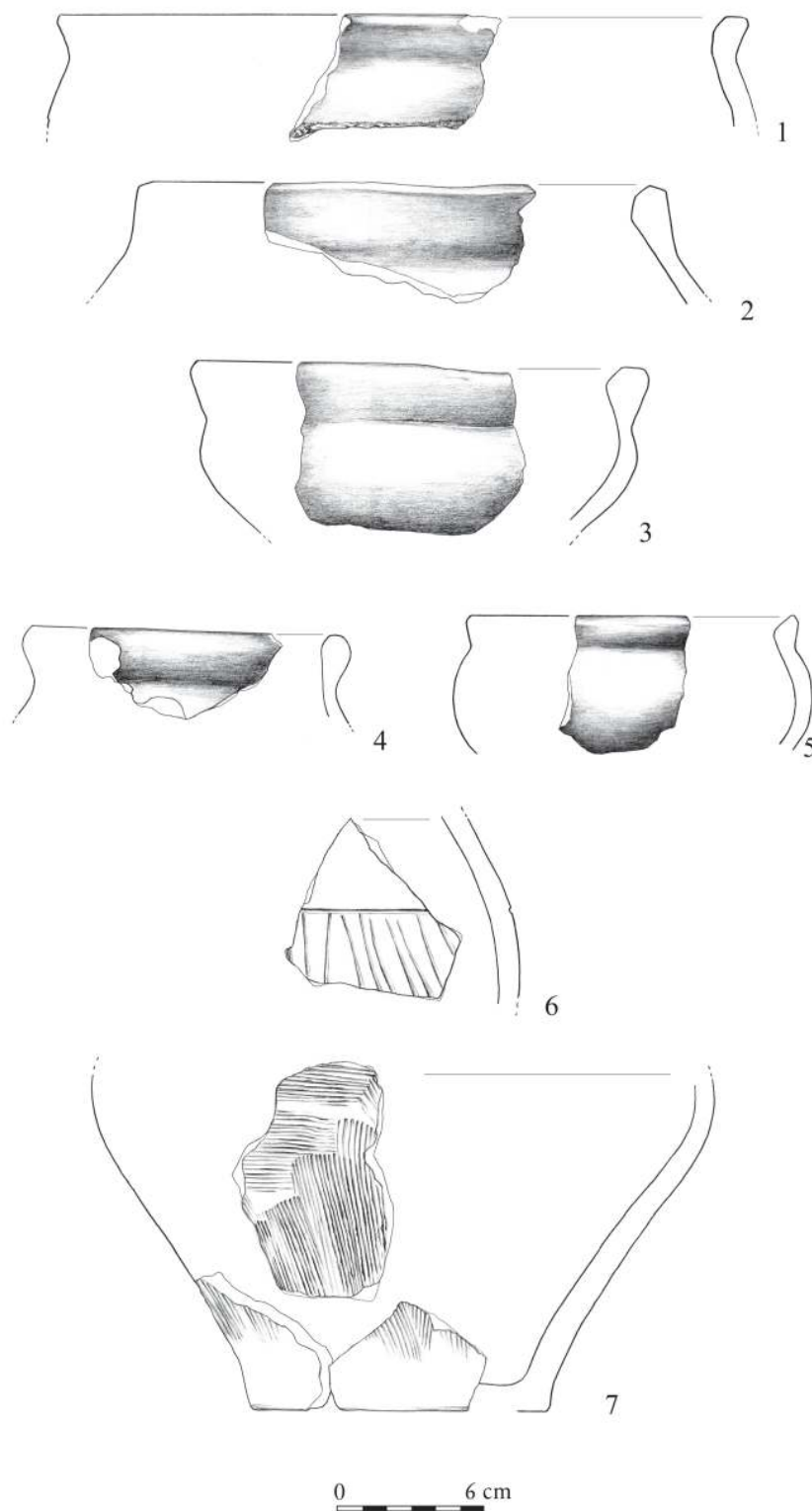
Taf. 7 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1–3: Befund 984; 4: Befund 1007; 5–6: Ar D14d. 1–4: Ton; 5–6: Bronze.

Tabl. 7 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 984 (1–3), 1007 (4) i ara D14d (5–6). 1–4 – glina; 5–6 – brąz.

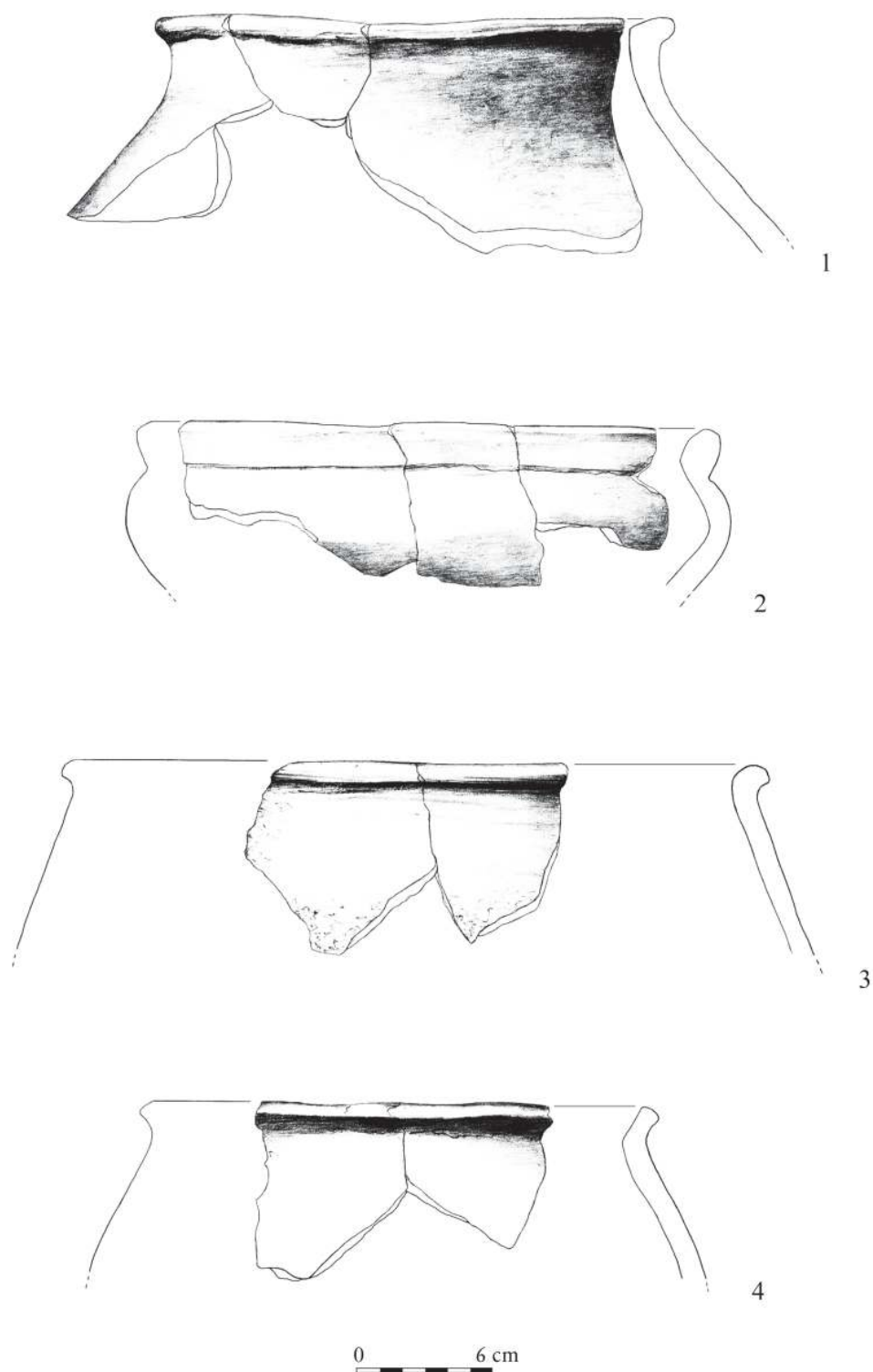
Taf. 8 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-4: Befund 14; 5-7: Befund 18. 1-3, 5-7: Ton; 4: Knochen.

Tabl. 8 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 14 (1-4) i 18 (5-7). 1-3, 5-7 – glina, 4 – kość.

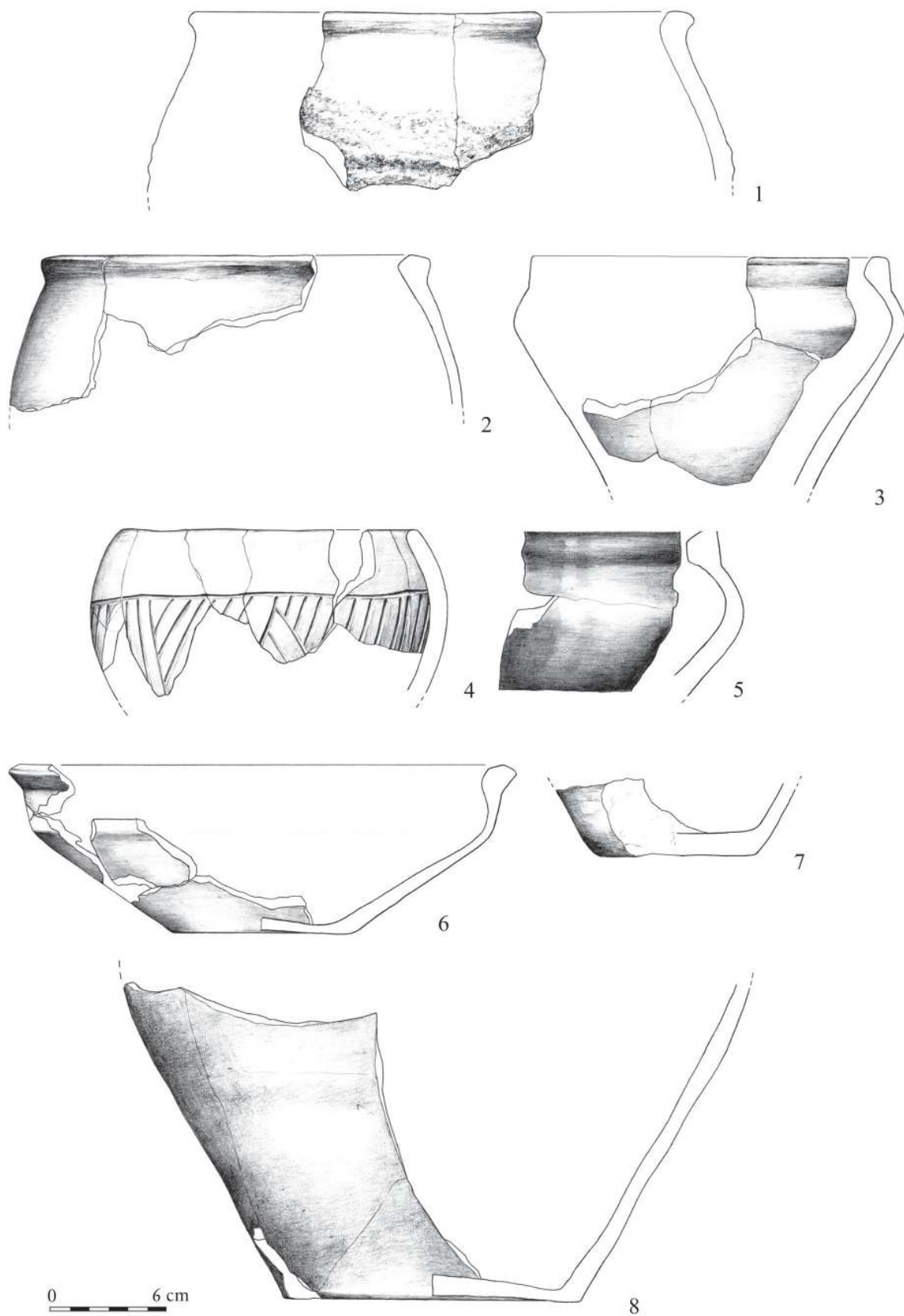
Taf. 9 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-7: Befund 789. 1-7: Ton.

Tabl. 9 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektu 789 (1-7). 1-7 – glina.

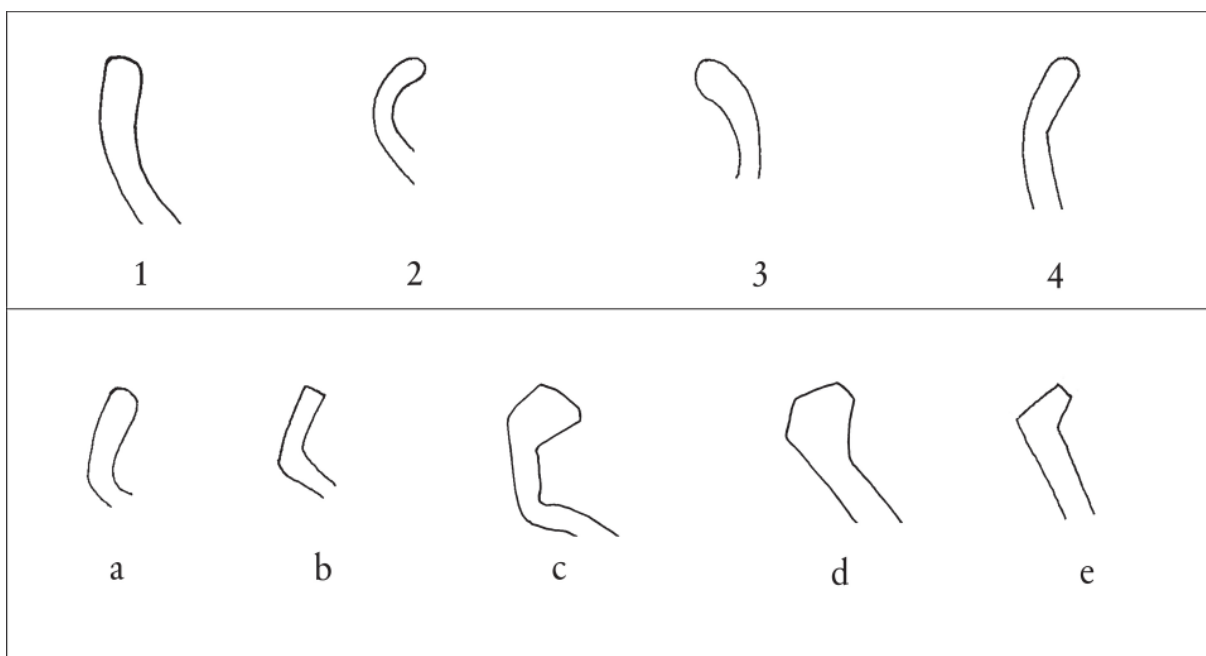
Taf. 10 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-4: Befund 323. 1-4: Ton.

Tabl. 10 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektu 323 (1-4). 1-4 - glina.

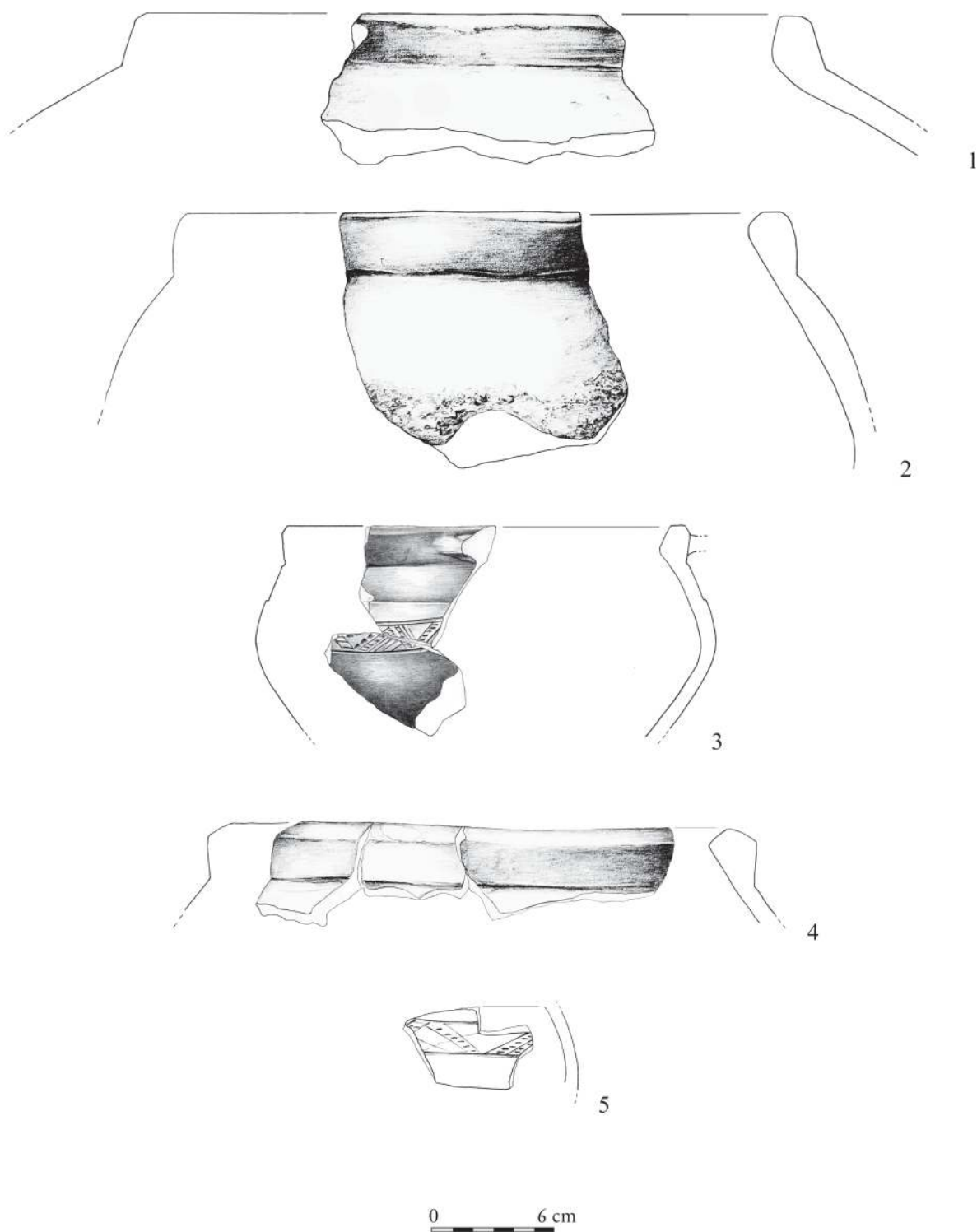
Taf. 11 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-8: Befund 921. 1-8: Ton.

Tabl. 11 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektu 921 (1-8). 1-8 – glina.

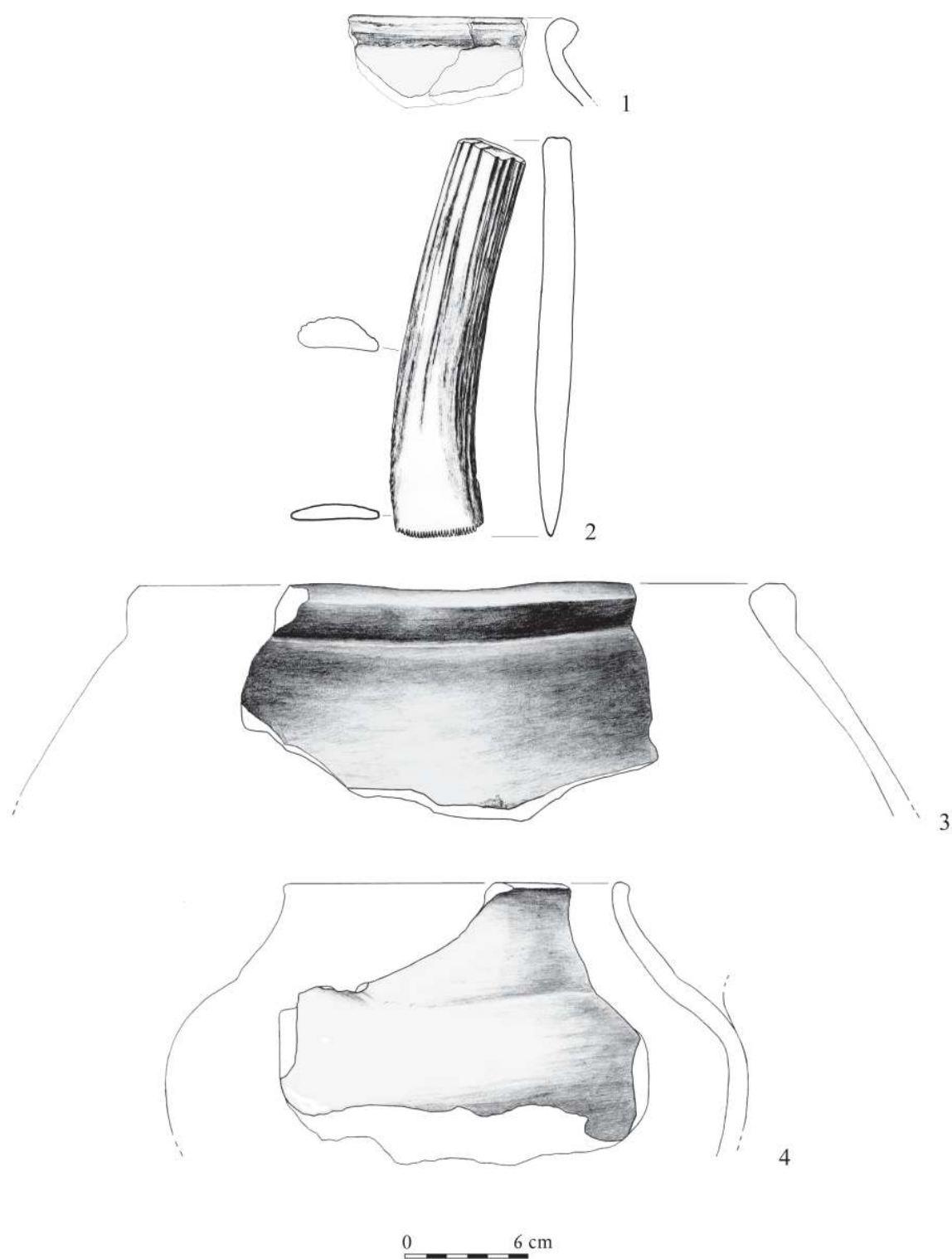
Taf. 12 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Verschiedene Formen von Gefäßmündungen (Untertyp: 1-4) und -rändern (Variante: a-e). 1 – senkrecht, 2 – ausgebogen, 3 – eingebogen, 4 – schräg nach außen gebogen; a – unverdickt bzw. verdickt, mit einem abgerundeten Rand, b – unverdickt bzw. verdickt, mit einem oben abgestrichenen Rand, c – verdickt und facettiert an der Außenseite, d – verdickt und facettiert an der Innenseite, e – verdickt und von innen abgestrichen.

Tabl. 12 Lipianki, pow. Kwidzyn, woj. pomorskie. Sposoby uformowania wylewów (podtyp: 1-4) i krawędzi (odmiana: a-e). 1 – pionowy, 2 – łukowato wygięty na zewnątrz, 3 – łukowato wygięty do wewnątrz, 4 – skośnie wychylony na zewnątrz; a – nie- lub pogrubiony o krawędzi zaokrąglonej, b – nie- lub pogrubiony o krawędzi ściętej górną, c – pogrubiony i facetowany od strony zewnętrznej, d – pogrubiony i facetowany od strony wewnętrznej, e – pogrubiony od wewnątrz ścięty.

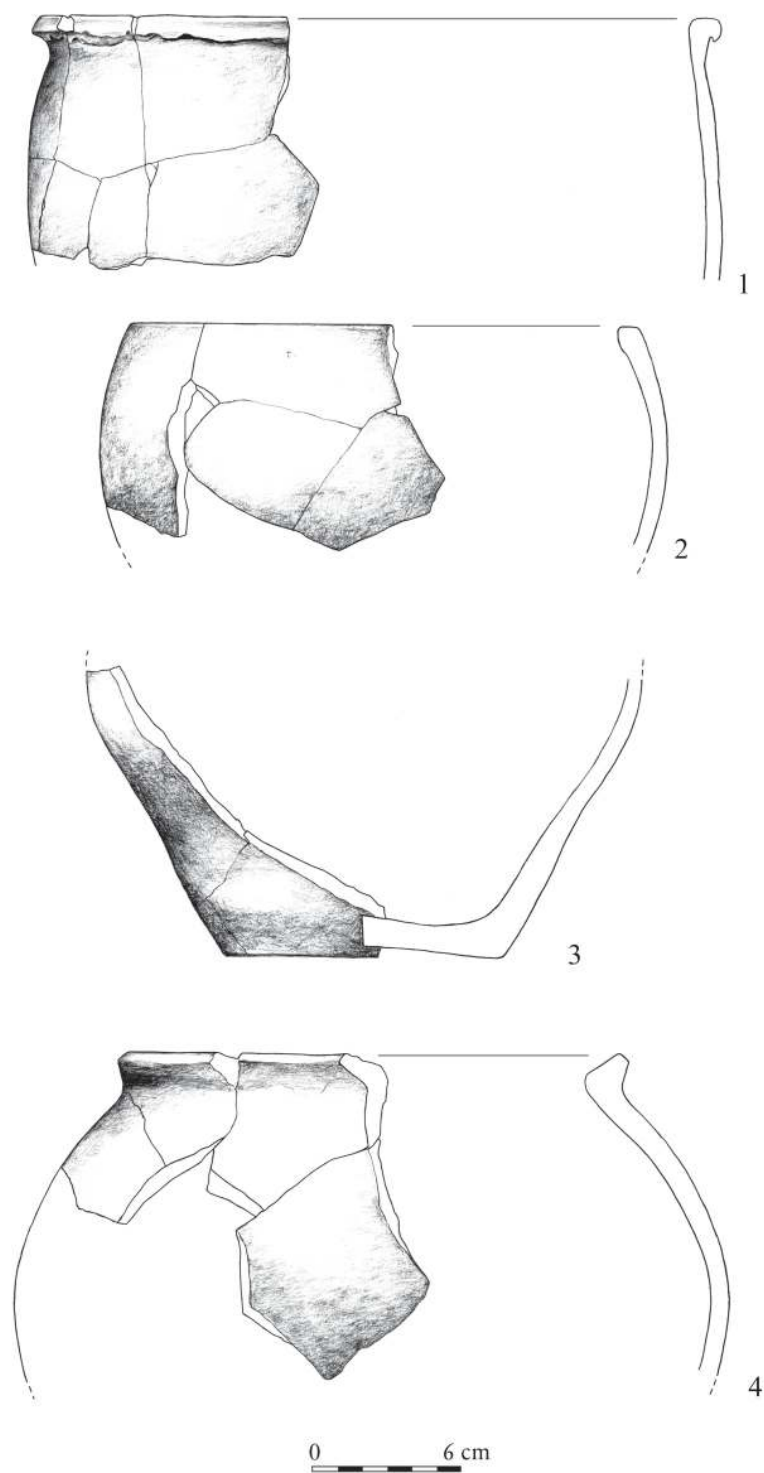
Taf. 13 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1-3: Befund 596; 4-5: Befund 607. 1-5: Ton.

Tabl. 13 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 596 (1-3) i 607 (4-5). 1-5 – glina.

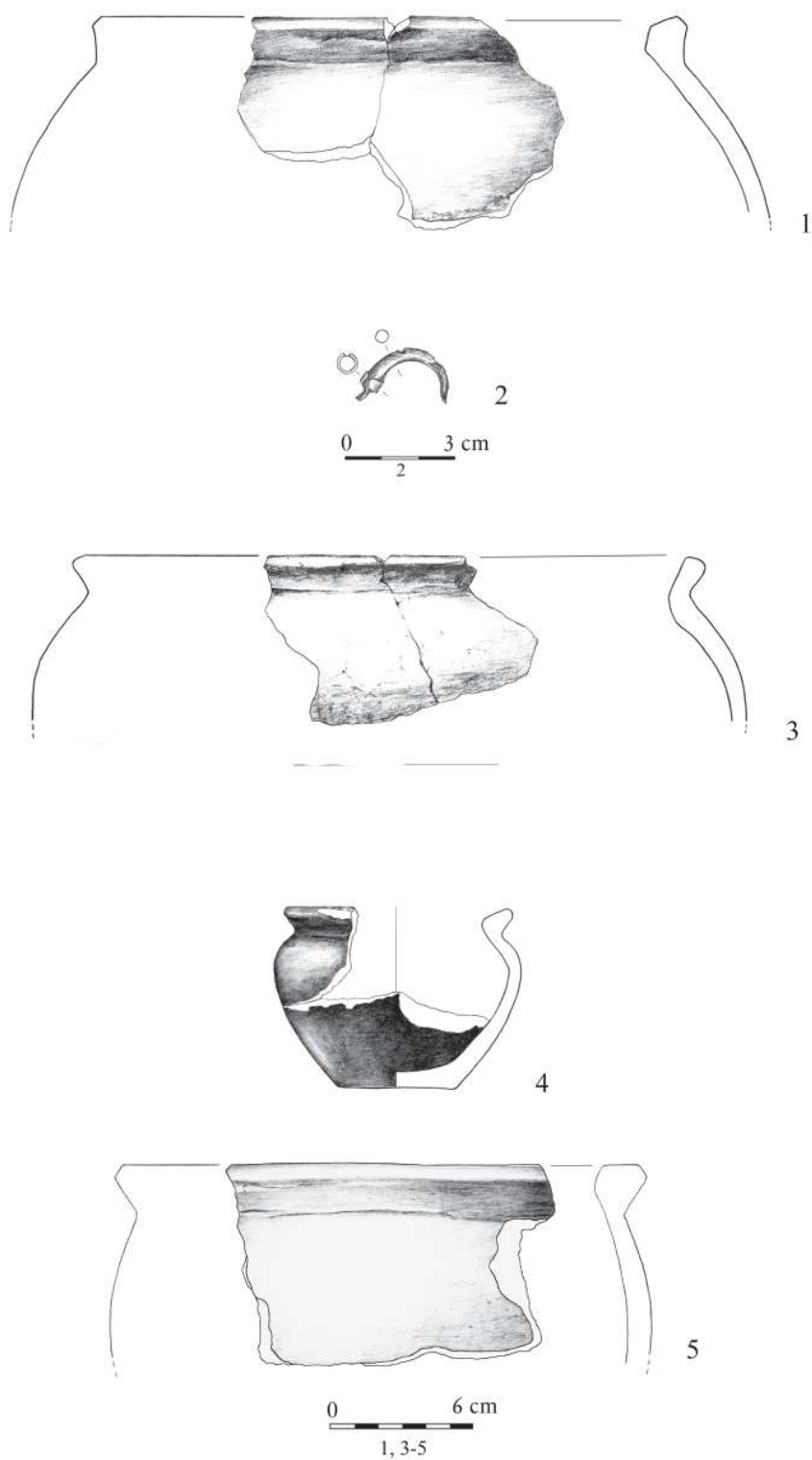
Taf. 14 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1–2: Befund 385; 3–4: Befund 398. 1, 3–4: Ton; 2: Geweih.

Tabl. 14 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 385 (1–2) i 398 (3–4). 1, 3–4 – glina, 2 – poroże.

Taf. 15 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1: Befund 963; 2-4: Befund 966. 1-4: Ton.

Tabl. 15 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 963 (1) i 966 (2-4). 1-4 – glina.

Taf. 16 Lipianki, Kr. Kwidzyn. Auswahl der Funde. 1: Befund 212; 2: Befund 223; 3-4: Befund 310; 5: Befund 337. 1, 3-5: Ton; 2: Bronze.

Tabl. 16 Lipianki, pow. Kwidzyn. Wybór zabytków z obiektów 212 (1), 223 (2), 310 (3-4) i 337 (5). 1, 3-5 – glina, 2 – brąz.

Bibliographie

Bibliografia

Almgren 1923

Oskar Almgren. *Studien über nordeuropäischen Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderten mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Bd. 32. Mannus-Bibliothek. Leipzig: Kabitzsch, 1923.

Bokinić 2005

Ewa Bokinić. *Podwiesek Fundstelle 2. Ein Gräberfeld der Oksywie-Kultur im Kulmer Land*. Bd. 11. Monumenta Archaeologica Barbarica. Warszawa-Toruń: Eigenverlag Fundacja Przyjaciół Inst. Arch. Uniw. Warszawskiego, 2005.

Dąbrowska 1988

Teresa Dąbrowska. *Wczesne fazy kultury przeworskiej. Chronologia – zasięg – powiązania*. Warszawa: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1988.

Dąbrowska 1997

Teresa Dąbrowska. *Kamieńczyk. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien*. Monumenta Archaeologica Barbarica. Kraków: Wydawnictwo i drukarnia 'Secesja', 1997.

Demetz 1999

Stefan Demetz. *Fibeln der spätlatène- und frühen römischen Kaiserzeit in den Alepnländern, Frühgeschichtliche und provinzialrömische Archäologie*. Frühgeschichtliche und provinzialrömische Archäologie. Rahden/Westf.: Marie Leidorf, 1999.

Heym 1961

Waldemar Heym. „Drei Spätlatènegräberfelder aus Westpreußen“. *Offa* 17/18 (1961), 143–170.

Jurkiewicz und Machajewski 2012

Beata Jurkiewicz und Henryk Machajewski. „Osadnictwo z młodszego okresu przedrzymskiego oraz późnego okresu rzymskiego i wczesnego okresu wędrówek ludów na stanowisku Janów Pomorski 1“. In *Janów Pomorski stan. 1. Wyniki ratowniczych badań archeologicznych w latach 2007–2008, T. 1 Od paleolitu do wczesnego okresu wędrówek ludów*. Hrsg. von M. Bogucki und M. F. Jagodziński. Studia nad Truso. Elbląg: Eigenverlag Muzeum Archeologiczno-Historyczne, 2012, 185–271.

Kondracki 2009

Jerzy Kondracki. *Geografia regionalna Polski*. Warszawa: Eigenverlag Wydawn. Naukowe PWN, 2009.

Kostrzewski 1919

Józef Kostrzewski. *Die ostgermanische Kultur der Spätlatènezeit*. Mannus-Bibliothek. Leipzig und Würzburg: Kabitzsch, 1919.

Machajewski 1980

Henryk Machajewski. „Osada z późnego okresu przedrzymskiego i rzymskiego w Rogowie (stan. 4), woj. Koszalin“. In *Studia i materiały do osadnictwa Pomorza Środkowego na przełomie er*. Hrsg. von Jan Żak. Koszalin: Eigenverlag Muzeum Okręgowe w Koszalinie, 1980, 7–58.

Machajewski 2001

Henryk Machajewski. *Wygoda. Ein Gräberfeld der Oksywie-Kultur in Westpommern*. Monumenta Archaeologica Barbarica. Warszawa: Eigenverlag Fundacja Przyjaciół Inst. Archeologii Uniw. Warszawskiego, 2001.

Machajewski und Pietrzak 2004

Henryk Machajewski und Ryszard Pietrzak. „Z badań nad ceramiką naczyniową okresu przedrzymskiego w Wielkopolsce“. In *Kultura jastorfska na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej*. Hrsg. von H. Machajewski. Poznań: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Oddz. w Poznaniu, 2004, 83–121.

Marciniak 1957

Józef Marciniak. „Cmentarzysko ciałopalne z okresu późnołateńskiego w Wilanowie koło Warszawy“. *Materiały Starożytne II* (1957), 7–174.

Rogalski 2011

Bartłomiej Rogalski. „Wyniki badań archeologicznych na stanowisku 30 w Warszku, pow. Sławno, woj. zachodniopomorskie“. *Materiały Zachodniopomorskie. Nowa Seria VI/VII*, 2009/2010 (2011), 87–120.

Strobin 2011

Anna Strobin. *Ceramika naczyniowa kultury oksywieckiej*. Gdańskie Studia Archeologiczne. Seria Monografie. Gdańsk: Inst. Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, 2011.

Strobin 2012

Anna Strobin. „Naczynia zdobione wątkiem bogato różnicowanym w kulturze oksywieckiej“. *Gdańskie Studia Archeologiczne* 2 (2012), 65–96.

Tempelmann-Maczyńska 1985

Magdalena Tempelmann-Maczyńska. *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mittteleuropäischen Barbaricum*. Römisch-Germanische Forschungen. Mainz: Philipp von Zabern, 1985.

Völling 1995

Thomas Völling. „Studien zu Fibelformen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und ältesten römischen Kaiserzeit“. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 75 (1995), 148–282.

Wesołowski 2004

Mariusz Wesołowski. „Położenie geograficzne Kwidzyna“. In *Kwidzyn. Dzieje miasta* 1. Hrsg. von K. Mikulski und J. Liguz. Kwidzyn: Eigenverlag Kwidzyńskie Centrum Kultury, 2004, 33–39.

Wiśniewska 2007

Anna Wiśniewska. „Uwagi na temat powiązań kultury oksywskiej i kultury wielbarskiej w świetle badań ceramiki grobowej“. In *Nowe materiały i interpretacje. Stan dyskusji na temat kultury wielbarskiej*. Hrsg. von M. Fudziński und H. Paner. Gdańsk: Eigenverlag Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, 2007, 109–137.

Wołągiewicz 1981a

Ryszard Wołągiewicz. „Kultura oksywska i wielbarska“. In *Præhistoria ziem polskich V. Późny okres lateński i okres rzymski*. Hrsg. von J. Wielowiejski. Wrocław: Eigenverlag Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1981, 135–191.

Wołągiewicz 1981b

Ryszard Wołągiewicz. „Kultura wielbarska – problemy interpretacji etnicznej“. In *Problemy kultury wielbarskiej*. Hrsg. von T. Malinowski. Słupsk: Eigenverlag Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku, 1981, 79–106.

Wołągiewicz 1993

Ryszard Wołągiewicz. *Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym*. Szczecin: Eigenverlag Muzeum Narodowe, 1993.

Wolanin u. a. 2012

Piotr Wolanin, Henryk Machajewski, Alina Jaszewska und Anna Leciejewska. „Grzebykowe narzędzie kościane do zdobienia powierzchni naczyń z późnego okresu przedrzymskiego ze stanowiska nr 10 w Świętem, gm. Stargard Szczeciński“. In *Z najdawniejszych dziejów. Grzegorzowi Domańskiemu na pięćdziesięciolecie pracy naukowej*. Hrsg. von A. Jaszewska. Zielona Góra: Eigenverlag Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej, 2012, 189–201.

Żórawska 2003

Aleksandra Żórawska. „Ocalałe i niepublikowane materiały z badań Waldemara Heyma w Bystrzcu, powiat kwidziński (Weißhof, Kr. Marienwerder)“. *Wiadomości Archeologiczne* LVI (2002–2003) (2003), 229–281.

Tafelnachweis**Spis Tablic**

1–15 Zeichnung Katarzyna Ody.

ANNA STROBIN

Dr., geboren 1974, ist Wissenschaftliche Mitarbeiterin am Institut für Archäologie und Ethnologie an der Universität Danzig. MA 1998 und Dissertation 2004 an der Universität Łódź. Forschungsschwerpunkte: Vorrömische und Römische Eisenzeit in Mittel- und Nordeuropa; Archäologie Pommerns; Geschichte der Archäologie.

Dr Anna Strobin
Instytut Archeologii i Etnologii
Uniwersytet Gdański
Bielańska 5
80–851 Gdańsk, Polen
E-Mail: anna.strobin@ug.edu.pl